

Szövetség

ARADI KULTURÁLIS SZEMLE

— XXII. ÉVFOLYAM, 4. (125.) SZÁM —

Búcsúztatják a negyedikeseket

Szász Eszter felvétele

A R A D
2018. augusztus

EMLÉKEZETES ESEMÉNYEK

A budapesti Nemzeti Színház bemutatta Aradon a Körhinta című produkcióját (Kurunczi Ferenc felvétele)

Szimpozion a városházán – 200 éves az aradi magyar színháztársulat (Kurunczi Ferenc felvétele)

Bemutatták Jankó András Egy ember, aki mindig mosolyog című kötetét (Niedermayer György felvétele)

Móré-Sághi Annamária és Ódry Mária dedikálják Kék füzet című albumjukat (Niedermayer György felvétele)

Fúvószenekarok muzsikája

Bérmálás az Arad belvárosi minorita templomban (Kurunczi Ferenc felvétele)

Ők végezték idén a IV. osztályt a Csikyben (Szász Eszter felvétele)

Tartalom

Juhász Béla: <i>Ne rontsuk el a játékot!</i>	1
Irodalom, művészet	
Arany-Tóth Katalin: <i>(Ki)Számoló</i>	2
<i>Gyöngyöm</i>	2
Bencze Mihály: <i>Törvény egyszer úgyis felold</i>	3
Lucia Cuciureanu: <i>Jel</i>	3
<i>Másik jel</i>	3
Ódry Mária: <i>A dolgok arca</i>	4
Radnai István: <i>Ördögadta kölyke</i>	4
Frideczky Katalin: <i>Abránd</i>	6
Kocsik Krisztina: <i>Hálátlanok</i>	7
Puskel Péter: <i>Borongós időben a Fehér árnyékról</i>	8
Nótáros Lajos: <i>Arad marad (III/4.)</i>	
<i>Az orosz kérdés</i>	10
Blazovich László: <i>Horváth Imre: Marsallbot a puttonyodban</i>	12
Juhász Béla: <i>Kövér Péter második kötete</i>	14
Hitélet	
Bátkai Sándor: <i>Üldözőből üldözött</i>	16
Ujj János: <i>90 éves a mikelakai római katolikus templom</i>	17
Szoboszlai Aladár: <i>Az erkölcsiség normája</i>	19
Oktatás	
Matekovits Mihály: <i>Tanfelügyelet régen és ma (III.)</i>	20
Rogoz Marianna: <i>Sajnos, minden véget ér egyszer</i>	21
Helytörténet	
Stefanov Titusz Sever Dan: <i>Az aradi turizmus rövid története (5.)</i>	22
Azt írta az újság	
Piroska István: <i>Betiltott csárdás</i>	24
Égészség	
Dr. Vajda Sándor: <i>Az akupunktúra rejtélyei</i>	26
Memoár	
Piros Dénes: <i>Egy hetvenéves érettségi találkozó előtt</i>	28
Horváth Csaba: <i>A szentannai gólem és a simándi fáraó története</i>	29
Tatár Etelka: <i>Chicagói levél – Nyár, nyár, nyár</i>	31
Útinapló	
Koreck Aladár: <i>Egyiptomi kalandozások (2.)</i>	32
Keresztretjtvény	
Brittich Erzsébet: <i>Díjat neveztek el róla</i>	34
Humor	
Kövér Péter: <i>„Csóka-csóka-macsóka” – egy vén macsó keservei, avagy az identitászavar</i>	35
Szabó István: <i>Egy hajdani szokatlan szellemi párbajról</i>	38
Grosz László: <i>2018. júliusi böik</i>	39
Búcsúzunk	
<i>Mézes Ibolya (1943–2018)</i>	40

NE RONTSUK EL A JÁTÉKOT!

Foci-vb. Egy hónapig labdarúgás. Azaz foci.

Talán ismertebb a beceneve. Mert nagy szeretettel becézzük ezt a sportot. Úgy, mint bármelyik kedvencünket. Főleg az „erősebb” nem képviselői. De a „szebbik” nem részéről is egyre többen állnak mellé.

Négy hétig a tévéképernyőkhöz ragasztott százmilliókat az egész földkerekségen. Még bennünket, erdélyi magyarokat is, annak ellenére, hogy a gonosz üzleti bürokrácia nem engedte meg, hogy anyanyelvünkön hallgassuk a kommentátorok szavait.

Befejeződött. Izgalmak közepette, méltóságteljesen, tűzijátékok fényében, szakadó moszkvai esőben.

A győztesek szemében megérdemelt örömkönnnyek. A vesztesek keserű tekintete sokunkban nyomot hagyott.

Nem történt meg a csoda. Vesztett a kicsi, győzött a nagy, az esélyesebb. Pedig, azt hiszem, többen szurkoltak az esélytelen, lelkes, rokonszenves horvát nemzeti tizenegyesnek.

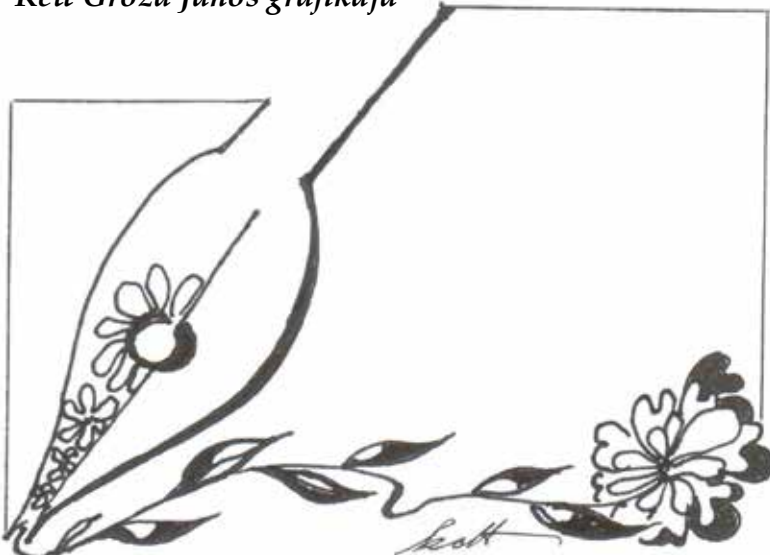
A foci játék. Volt. Ma már üzlet. Százmilliókat nyel el, de még többet termel. Nincs ebben semmi kivetnivaló.

Az szomorít el, hogy vannak drukkerok, pontosabban álszurkolók, akik tán a futball szabályait sem ismerik, de politikát kevernek ebbe a gyönyörű sportba. Elmarasztalják a győzteseket azért, mert afrikai származású játékosokat szerepeltetnek nemzeti válogatottjukban, sőt olvashattunk olyan indulatos véleményt is, amely megkérdőjelezte a francia kultúra létjogosultságát is.

Élvezzük, szeressük a focit! A játékot! Szurkoljunk önfeledten kint a stadionban vagy éppen a tévéképernyők előtt! De ne használjuk fel a focit alantas célok elérése érdekében! Ne rontsuk el a játékot!

Juhász Béla

Kett Groza János grafikája

Arany-Tóth Katalin

(KI)SZÁMOLÓ

a percek számolom
amelyek sóvárgó
csöndjeimet
karjukban
tartják

elidőzni az évtizedek
tisztá lélegzetén
– kertemben
minden
fehér

tagadott bizonyosságom
útvesztőinek nyomán
egyszer még talán
megérthetem
küzdelmem

félidőn túli remények
szíkes földje kínál
egy talpalatnyi
zöld helyet
így lehet

egyetlen virág illatát
őrzöm emlékeim
csillagfényű
éjjelének
égén

hogyan lehet elvinni a hiányt
egy kijelölt útvonalon
a végállomásig
ha a létezés
végtelen

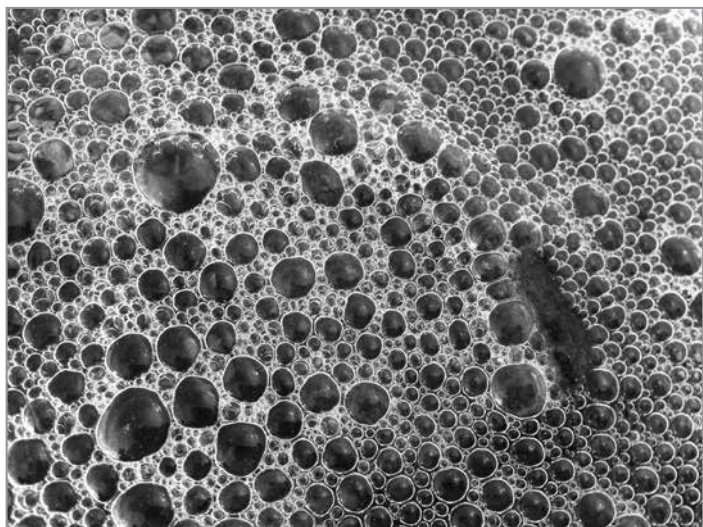
GYÖNGYÖM

Míg felfűzöd szavaim
egy láthatatlan láncra,
én gyöngyömmé áldalak.
Színes gömbökön sárga
fények cikázó tánca
őrzi törékeny csönded,
hogyan szívemben tartsalak.

Vérereim falain
megtapadtak az álmok.
Titkaimban angyalok
hallgatnak, s én rád várok.
Túlélek minden napot.
A nélküled percekből
gyűjtöm össze sóhajod.

Rudolf Barnabás fotói

Bencze Mihály

TÖRVÉNY EGYSZER ÚGYIS FELOLD

Koromsötét és szűk a járda, az úttesten teherautók,
Fákon varjak lógnak, robbanni készülő kézigránatok.
Kibiztosítja a Hold, mindent betakar a csillaghamu,
Hiába száradt rám a véred, az életem is csak kamu.

Átlépve most a másik útra, a fény bennem néha villan,
Csak egy kósza sóhaj a Nap, üstökös vágyad tovaillan.
És marad az azúrkék tenger, hol ellobbant a sok gyönyör,
Arcom belesimul tenyeredbe, és betakar a tükör.

Darabokra hullunk szét, ha ránk ejti Isten üvegszemét,
Szétbomolt hajad sepri a szilánkot, elmosom a csészét.
Ezzel a testtel kell maradnunk, hát áldozzuk fel a szépnek,
Míg az örökkévalóság véges gyümölcsei beérnek.

Áldásom betakar, áldásod kitakar, örök körforgás,
Érintő körök csattannak, égre ígét ír a villámlás.
Annak, aki nem volt szerelmes, ki nem látott napvilágot,
Ki csalja hunyt szeme mögé ezt a földönkívüli álmot.

Teherautókról forró szurok folyik, felvisít az alkony,
Karácsonyfán csillagszórók, vadóc lányból lesz a jó asszony.
Ki férjét, ha megszüli, biztosíték nélkül marad a Hold,
Hiába száradt rád a vérem, törvény egyszer úgyis felold.

(Bukarest, 2016. május 31.)

Kett Groza János
grafikája

Lucia Cuciureanu

VERSEK

JEL (SEM N)

Egy éjszakán
apám homlokomra tette kezét.
Még érzem a száraz
bazsalikom illatát –
s mondott valamit,
mit sosem felejték el.
Annyira szépen beszélt!
Majd még jobban felém közeledett,
éreztem jelenlétét,
mint fuvallatot.
Felé nyújtottam arcom,
és félelemmel vártam.
Csókja olyan könnyű volt,
mint a sóhaj.

MÁSÍK JEL (ALT SEM N)

Tegnap éjjel
apám a fejemre tette kezét.
Még most is érzem a kivirágzott
almafa illatát –
S azt mondta:
légy tiszta edény,
és mi megtöltünk majd.
Nem lepett meg egyáltalán,
hogy a szerénység többes számát használta.

A verseket fordította:
Regéczy Szabina Perle

Ódry Mária

A DOLGOK ARCA

A dolgok arca, mint a hó –
s a hirtelen nőtt csendben
emléked – kis riadt madár,
– hívatlanul – megrebben.

Nem is a mindennapok csendje,
nem is az oltárszerű homlok,
mi emlékfoszlány – szép és fáj:
szavakat egymás alá mondok.

Új szépség – megváltó fájdalom
a dolgok arca kezemben –
csend és sikoly – kicsiny madár,
– hívatlanul – tovarebben.

Ódry Mária tusrajza

Radnai István

ÖRDÖGADTA KÖLYKE

Cigarettafüstben nőttem fel. Anyám hatalmas adag kávé – természetesen fekete – mellett vészesen dohányzott, és csak a legerősebbeket kereszte. Virginia típusú cigarettái közt a Magyar és a Gauloises Caporal is a faragott indiai dohányzóasztalkán, kézzel kalapált rézdobozban, illetve kerek kínálóban pihent, amikor a hivatalban volt.

Mint afféle nyughatatlan és virgonc kamaszgyerek, én bezzeg nem nyugodtam, s a megleghezősen idős nagyanyámat sem hagytam. Gyerekek hozzánk nem jöhettek, de a barátaimmal többször átvágtunk az erdőn, úgy jöttünk hazafelé. Bizony olykor még tábortüzet is raktunk a békés patak-ként csordogáló Ördögárok partján.

Mi pedig füstöltünk, mint jóféle kisördögök. Ki otthonról hozta a cigarettát, ki a szülei készletét dézsmálta. Hazaérve a többiek közül többen hánytak, de nekem semmi bajom nem lett. Persze Laci másnap hiányzott az iskolából, jámbor szülei gyomorrontásra gyanakodtak, vagy éppen az influenza további tüneteit várták. Laci kissé sá-

padtan, mondhatni elzöldült arccal, de vidáman játszott a kertben egy-két napig.

Megtanultam a fák és bokrok tulajdonságait, nekem meggyelével nem kellett cigarettának! Egy vadgesztenyét két helyen kilyukasztottam, a belsejét félig kivájtam. A bodza fehér belét, ki ne tudná, könnyű kikaparni vagy dróttal átszúrni. Hányszor csináltunk belőle fúvócsövet, hogy óra alatt papírgalacsinnal lövöldözzünk!

Az udvarban lakott egy bácsi, aki egyszer még tilinkót is csinált nekem bodzaszárból.

De térjünk vissza a gesztenyéhez és a pipaszárhoz. Nem volt éppen tajtékpipa, de szelelt. Dohányt a púpozott hamutartóból szereztem. Akkoriban még nem voltak füstszűrős cigaretták. A csikkek bőven adták a békepipára valót!

Álltam diadalmasan az erkélyen, magamat törzsfőnöknek képzelve. Nem volt ott más senki, nem adhattam körbe a vének tanácsában. Toldíszem sem volt, de volt éppen a porolónál álló

szomszédasszony... aki aztán dohánytól és kádárkától reszelős énekhangján riasztotta nagymamát.

Mindig olyan lakásban laktunk, amit körbe lehetett járni. Az én esetemben körbefutni, nagyanyám kergetett, de hogy nála volt-e a sodrófa, nem figyeltem. Fürge lábaim és a szobák, illetve az előszoba mérete elég előnyt hagytak nekem. Egyszer csak elmaradtak mögöttem a léptek. Nagyanyám a kályha mellett feküdt, de nem jajgatott, csak éppen lábra nem tudott állni.

Előkerítettük a körorvost, nem lakott messze, egyébként is a lakásán rendelt. Így volt akkor szokásban. Tágas magasságszintű lakásának szobáit ezért nem utalták ki társbérlőknek.

Előkerítettem, de hinni nem akart nekem. Még hogy eltört volna a lába, kölyök, te rémeket látsz! Tovább erősködtem. Borogatást ajánlott a nagyanyámnak. Nem szálltam le a nyakáról, makacs gyerek voltam, most sem engedek az igazamból.

Végül magához vette az orvosi táskáját, valami fájdalomcsillapító injekciót vett ki a gyógyszer-szekrénykéből, és elindultunk.

Nagyanyám akkor már egy széken ült. Szikár, izmos asszony volt, evezett fiatalabb korában. A kételkedő orvos tágra nyílt szeme előtt meglepette a bokáját, lábfeje csúnyán harangozott.

A mentők sínbe tették a lábát, bevitték a kórházba. A gipszelőben egy természetes ápoló is segédkezett, kissé elkábította a nagyanyámat. Az ápolót álmában is a falhoz kente, amikor helyére akarták tenni a bokáját.

Az egész sebészet összeszaladt! Vagy hatan fogták le nagyanyámat, amíg megkapta elegánsnak éppen nem mondható kis csizmáját.

A téren mindenki ismerte a nagyanyámat. Amikor hat hét múlva, még bottal megjelent, és leült a törzspadjára, odajöttek a barátai. Volt, aki egy kávét hozott neki a talponállóból.

Egy mézesmázos szesztestvér gyorsan eladott neki egy koporsót, amikor látta, hogy a postás átadja a nyugdíját. Ekkor hetvenkilenc éves volt, már csak ritkán főzött. Nehezen, de átadta a konyhát, korábbi sikerei színhelyét.

A koporsóra, amit sosem szállított le a kedves úriember, még tíz évig nem is lett volna szüksége. Kilencvenévesen aztán mégis eltűnt a térről, amit rövidesen át is építettek. A pad még egy darabig állta az időjárás viszontagságait.

A környéken senkit sem ismerek, aki nyolcvan-kilenc-kilencven éves korában még olyan fürge lett volna, mint a nagyanyám tíz évvel a lábtörés után.

Emlékeztek még az öntöttvas kokszkályhára? Szürke borítása alatt vastag samotttréteg, díszes lábai vastálcában nyugodtak.

A lábai természetesen kifelé hajlóak voltak, mint az oroszlánt ábrázoló szobroké. Az akkori manufaktúrák és mesteremberek még adtak arra, hogy nemcsak hasznos, de esztétikus is legyen, amit kiadnak a kezük alól.

A házat hiába keresnétek, panelban lakom, de nincs túl messze a nagyanyám sírja. Anyám is Farkasrétre költözött, melléje. Már nem füstös a szobám. Sosem cigarettáztam. Se szivar, se pipa nem kellett, pedig nagyapámtól örököltam.

Persze, ma már nem tudnék elfutni a nagyanyám elől. Talán ezért!

Mielőtt a házat lebontották volna, leltár szerint át kellett adni a házkezelőség megbízottjának minden egyes konnektort és kapcsolót, a gáztűzhelyet és a kályhákat is.

Hogy a dózer elől valaki hazamentette-e a színes ólomüveg ablakokat, a spalettákat, a faragott korlátot vagy éppen a díszes kokszkályhát, a földszinti beépített, már akkor lassan egy évszázadot megélt, a folyosóról fűthető és hamuzható szenes kályhákat, a rézkilincseket, a külső lépcső kovácsoltvas korlátját – soha nem derül ki.

A kokszkályhát később a Bécsi utcában a bizományiban láttam húszezer forintért. Ezerkilencszázhatvankilencet írtunk. Nagy pénz volt ám az, többhavi fizetés.

Kérgesediünk (Rudolf Barnabás fotója)

ÁBRÁND

Milyen kár, hogy a szerelmesek nem napsütötte nyári réteken találhatnak egymásra, ahol tekintetük tüztől s a réti virágok illatától megmámorosodva roskadnának le a selymes fűbe, s lennének egymáséi egyetlen szó nélkül... és örökre!

Igen, így kéne lennie...

Ambrus álmaiban vissza-visszatért ez a kép: Irma fut felé a réten, egymásnak szaladnak, s kacagva gurulnak le a szelíd lejtőn, míg el nem akadnak egy árnyas bokor tövében, ahol...

Ezen a ponton mindig felriadt, mert tudat alatt is megtiltotta magának a folytatást. Immár ébren, verejtéktől lucskosan, verdeső szívvel meredt a sötét éjszakába. Nem szabad! Hiszen Irma rokon, ha nem is vér szerint. Azontúl meg jóval idősebb is, mint ő, szinte anyja lehetne. Bűn ez, nem szabad még gondolatban sem vétkezni!

Ambrus már egy éve lakott Jóska bátyónál, apja ifjabb testvérénél. Ennek felesége volt Irma.

Még évődtek is vele odahaza:

– Aztán szemet ne vess arra az Irmára, te! Mert szép asszony ám az!

– Ha olyan szép, mért hagyta édesapám, hogy a Jóskáé legyen! – válaszolt vissza Ambrus mogorván és sértetten. Mit viccelődnek vele, nem gyerek ő már!

Tizennyolc éves múlt ekkor. Langaléta, csupa csont siheder. Főiskolára készült tovább. Jóska bátyóék éppen abban a vidéki városban laktak, ahová őt fölvtették, így nem kellett kollégiumba mennie. Városszéli családi ház, kerttel, jószágokkal, akárcsak otthon.

Azok, gyermektelenek lévén, szívesen vették az öcsköst magukhoz.

– Majd gondját viseljük, egyet se félj! – nyugtatták Gáspárt, az idősebb testvért.

Gáspár özvegyen élt. Felesége a gyerekszülésbe halt bele, soha nem szűnő bánatot hagyva maga után. Asszony nem került a házba azóta se.

Ambrus szótlán, magának való gyerek volt. Nem barátkozott az senkivel! Végezte a dolgát, tanult szorgalmasan, s rendben tartotta a házat. Asszonyra nem volt szükségük. Elváltak így, kettesben az apjával. Az időnként keservesen berúgott, akkor kisírta a bánatát, majd egy időre megint megnyugodott. Ez a fiú volt élete értelme.

Azt kívánta, bárcsak boldogulna, s szebb élet jutna neki, mint az apjának. Főiskolás lesz az ő fia, nemcsak afféle molnármester, mint ő!

Ambrusnak semmi baja nem lett volna ezzel a molnármesterséggel, szívesen beállt volna apja mellé segédnek, de annak tervei voltak vele. Tanult ember lesz, akit megsüvegelnek, ki tudja, egyszer még országnagy is lehet belőle, amilyen eszes!

Ambrus beköltözött hát Irmáék', ahogy ők mondják. Az asszony valóban gyönyörű volt, s milyen kedves, kacagós! Minduntalan tréfált vele, reggelente mindig más-más rigmusra ébresztve:

– Jó reggelt, Ambruska, töltve van-e a puska?

Ambrus csak vigyorgott erre, és a válaszon törte a fejét. Rendszerint csak ilyesmire futotta:

– Irma, maga jó firma!

Aztán kikászálódott az ágyból. Mire rendbe hozta magát, már várta a reggeli. Jóska bátyó korán elment a húsfeldolgozóba. Kettescskén reggeliztek Irmával, hamar egy kis rántottát meg tejeskávét, aztán uzsgyi az egyetemre!

Irma is dolgozott, az önkormányzatnál volt állásban, valami titkárnőféle, a csuda tudja.

Szépen öltözködött, még otthon is illatos és tiszta volt mindig, pedig még állataik is voltak, amiket el kellett látnia. Tehén, lovak meg aprójószág.

Kertescskéjük is volt, megtermett a zöldség, mi egymás, amire szükség van.

Ambrus gyakran segített neki: almozásnál, fejésnél, elléskor, az etetésben, a földmunkában, mikor mire engedte az ideje. Szinte kész gazdává nőtte ki magát Irma mellett.

Jóska bátyó rendszerint estére tért meg, vacsorakor ültek egy asztalhoz mind a hárman.

Jól teltek a napok, az esték. Csak az éjszakák, azok ne háborgatták volna minduntalan Ambrust az álmokképekkel s a tiltott vágyakozással!

Ambrus nehezen aludt el. Minden neszre öszszerezzent, s gondolatban azzal gyötörte magát, hogy elképzelte bátyót meg Irmát, amint ölelkeznek.

Néha, ha megreccsent a padló, úgy hallotta, Irma közeledik az ajtajához, benyit hozzá, mel-lébújik az ágyban, megöleli szerelmes szavakat sutto-gva. Olyan erővel jelenítette meg ezeket az

ábrándképeket, hogy szinte mágneses erőter ke-
letkezett köré, mely előbb-utóbb ellenállhatatlanul magába szippantja Irmát. Eszelősen mantrázott magában:

– Most bejön, most bejön!

Irma sose jött be, de újabban feltűnt neki a fiú zavara, és ettől ő is félszeggé vált. Már nem mert tréfálkozni, nem tett sikamlós megjegyzéseket a töltött puskára vonatkozóan, hanem hallgatagon tett-vett, és kerülte a fiú pillantását.

– Mért hoz zavarba engem ez a kamasz? – kérdezte magától csodálkozva Irma. – Mért nem találom a szavakat a jelenlétében? És mért nevetek olyan kényszeredetten, harsányan? Miért nem merem megszímítani a haját, vagy a vállán nyugtatni a kezem, mint még nem is oly régen? Mi történt? Csak nem tetszik nekem ez a fiú? De hát nem szabad, hisz rokon! Igaz, nem vér szerint. De hát látom, hogy szenved. Csak nem szerelmes? Tán épp belém?

Kocsik Krisztina

HÁLÁTLANOK

Kovács Róza haragosan forgolódott a kis nyári konyhában. Tűzrevalót kellene behozni, de olyan hideg van kint, és csúszik a járda... Bezzeg neki nincs, ki segítsen. Azok a hálátlanok! Unokája, akit ötéves kora óta nevelt, ki tudja, merre csavarog, mert sosem hallgat rá. Soha nem is hallgatott. Biztosan az anyjáiék uszították ellene. Mióta megözygyült, nagyon rosszul megy sora. Pedig ő kidolgozta a lelkét is a gyermekeiért meg az unokákért, mindenét odaadta...

Rózának két fia van. A nagyobbik okos, talpraesett, rendes ember, bizony az az ő fajtája. Menye gyakran panaszkodott, hogy férje megcsalja, na de mit tudna ő erre mondani? Valójában nagyon is büszke volt rá, hogy ilyen eleven fia van, és ezek szerint nem elfogult, amikor azt gondolja róla, hogy jóképű, úgy tűnik, ezt más asszonyok is észreveszik. A menyé meg magára vessen, ha nem tudja maga mellett tartani. Biztosan nem ad meg mindent, amit egy férfinak kell. Dehát megmondta ő elejétől fogva, hogy nem ez a megfelelő lány a fiának. Nem voltak sem gazdagok, földjük sem nagyon volt, mit tudott az? Semmit, csak elvinni a fiát mellőle. Sokáig próbálta volna szétmarni őket egymástól, még egy cigány asszonynak is fi-

– Mi van, Ambruska, van-e már fruska? – kockáztatta meg a terelőkérdést, mint aki ura a helyzetnek, és helyes vágányra igazítja a kisiklott képzeletet.

Ambrus nem felelt. Kezébe temette megkínzott arcát, aztán reszketni kezdett, mint akibe áramot vezettek, felpattant az asztaltól, és berohant a szobájába. Hátát az ajtónak vetette, és üvöltött, mint a farkasok. Öklével csapkodta az ajtót, majd leroskadott az ágyára, és eszelős zokogásba tört ki.

Nem hallotta, mikor Irma benyitott hozzá. Arra riadt fel, hogy Irma simogatja a haját, és csendes szóval csitítja:

– Hiszen nincs semmi baj, Ambruska, eldédelget mamuska!

Talán ez volt a varázsszó, ez a „mamuska”. Ambrus zokogása csendes sírássá szelődött, Irma ölébe hajtotta a fejét, az meg csak simítgatta, csi-csijgatta, mint Mária Krisztus urunkat. Így érte őket a békességes, csendes este.

Megmenekültek.

zetett, hogy rontást tegyen rájuk, mert lett volna a faluból is lány, aki szívesen feleségül ment volna a fiához, de sehogy sem tudta lebeszélteni erről a kicsit túl barna bőrű lányról. Állítja, hogy nem cigány, csak ilyen barna a bőre, de hát neki ne mondja senki. Tudja ő, amit tud... Ej, a tűz egyre gyengébben ég, csak kellene fát behozni... Ó, az az asszony, ha nem vitte volna el a fiát tőle, most lenne segítsége. Itt élhettek volna egy házban, és a menyé főzött meg takarított volna, mert bizony ő egyiket sem szerette csinálni, de az lett volna a dolga a menyének, hogy róla gondoskodják. Most bezzeg eljártssa a városi dámát, hogy festi a haját, meg a szemét, meg a gyerekeikkel dicsekszik. De ha a fia nem lett volna, akkor csak egy senkiházi kis némbér maradt volna. Az a legkevesebb, hogy eltűri, hogy a férje megcsalja. Ha nem rendes asszony! Mikor a két unokája kicsi volt, állandóan faggatta őket, hogy mit csinálnak a szüleik, azok meg mesélték, hogy szoktak veszekedni, meg anyjuk sír is néha. Hatalmasra dagadt a mellkasa a büszkeségtől, hogy az ő fia igazi férfi! Aztán már a gyerekek nem mondtak neki semmit, biztosan észrevették, hogy ő milyen jókat nevetett, ha arról meséltek, hogy szüleiknek elég sok gondjuk van.

Na de, tudta ő azt így is, hogy nem élnek boldogságban, de úgy kell annak a néembernek! A fia meg úgylis boldogul.

De hol van már az az átkozott gyerek? Mindig csavarog, pont olyan semmirekellő, mint az anyja. Minek is kellett neki befogadnia, inkább küldte volna vissza nekik, és csináljanak vele, amit akarnak. A fiú a legnagyobb volt a három unokája közül, akiket a kisebbik fiának köszönhetett. Mindig is rossz gyermek volt a fia. Állandóan idegesítette, csintalankodott, messze nem volt olyan komoly és megbízható, mint a nagyobbik fia. Ráadásul még iszik is. Jellemző, látszik, hogy az apjára hasonlít. Az bizony nem az ő fajtája. Nem is szerette annyira. Kisebbik menyét meg egyenesen utálta. Az a hibás, hogy a fia így elzüllött. Ez adott neki mindig inni, hogy aztán nyugodtan feküdjön össze más férfiakkal. Az is szegény volt, mint a templom egere, naná, hogy szemet vetett az ő drága fiára. A fia meg azóta nem tiszteli őt, mindig csúnyán szól hozzá, meg szemére veti, hogy őt nem szerette, pedig ő úgy szerette azt a rossz fiát is... Három fiuk született, az egyik a szomszédé, de hát a fia elhitte, hogy az övé. A nagyobb meg nem akart hazamenni óvodás kora óta, ők meg a férjével befogadták. Bár sokszor akarta hazavarni, mert olyan átkozott rossz gyerek volt, meg sokszor megverte, de hogy lehet most olyan hálátlan, hogy nem gondoskodik az öreganyjáról? Ez lenne a kötelessége. Hogyan verheti őt az Isten két ilyen rossz mennyel? Hát ezt érdemli ő a sok jószágért? Legkisebb unokái sem nagyon látogatják, biztosan az anyjuk bujtatta fel őket ellene. Ha lehetne, mindent elvenne tőle az az asszony. Annak semmi nem elég. Csak kihasználja szegény, drága

fiát! Neki is mindig ajánlotta, hogy kitakarít, de valójában csak kutakodni akart a házban. Ő bezeg be nem engedte. Mit keresett volna ott? Étel is küldött neki, de ő azt is kiadta a kutyának. Nem kell a menyé főztje, mit gondol, ő nem tud főzni magának? Hálátlanok. Bármilyen is tett értük, most mégsem törődnek vele.

Férje is özvegyen hagyta, már évek óta. Ő most mihez kezdjen egyedül? Hogy merészelt hamarabb meghalni, mint ő? Ha annak idején a másikat választja, az biztosan nem hagyta volna itt egyedül. De hát a szülei nem engedték, ehhez kellett feleségül mennie, mert ez mesterember volt, és jól keresett. Mindig sok munkája volt, de a háztartást neki kellett egyedül vezetnie. Mert lánya nem volt, és azt remélte, a fiai majd rendes asszonyt vesznek el, és neki nem kell többet a házkörül bajlódnia, csak megmondja nekik, mit csináljanak, s azok megteszik. Viszont hálátlan néember volt mind a kettő. Nemrég múlt karácsony, és ő egyedül volt. Egyik sem látogatta meg. Bár náluk nem volt szokás karácsonyfát állítani, nekik sosem volt olyan, a gyerekek sem igazán kaptak ajándékot, legfeljebb nagyszüleiktől néhány szem cukrot... De most mégis meglátogathatták volna őt! Hát így magára maradt, és még a férje is itt hagyta. Mindenki hálátlan volt! Mindenki!

A tűz alig pislákol, Róza rászánta magát, és elindult fáért. Amint kiért az udvarra, hirtelen zúgni kezdett a füle. Alig látott valamit, megszédült, tántorgott, melegség öntötte el, aztán feketeség, és összeesett az udvaron. Nemsoká unokája lépett be a kapun, és észrevette az ájult asszonyt. Kórházba vitték, de késő volt. Nem tudták megmenteni. Azok a hálátlanok nem tudtak segíteni rajta.

Puskel Péter

BORONGÓS IDŐBEN A FEHÉR ÁRNYÉKRÓL

Számomra megfajthetetlen jelenség: közel 40 szerző, hadd ne számoljam meg, pontosan hány könyve jelent meg az utóbbi időben. És nem a kincses városban, Erdély vitathatatlan szellemi központjában, Kolozsváron, hanem itt, a Bánság és a Körösök övezte „senki földjén”, amelyre még a történelmi Partium se egészen pontos megjelölés. Aradon, amelyről éppen a Trianon utáni időkben írta Kuncz Aladár, e hely szülötte, hogy „karak-

ter nélküli város.” Lehetséges, hogy egyfajta felsőbbrendűségi érzés szólt belőle, amely másokat is könnyen hatalmába kerít(het), ha jó ideje annak a helynek a levegőjét szívja, amely valóban az erdélyi kultúra fellegvára.

Kuncznál összehasonlíthatatlanul jobban ismerte Aradot dr Krenner Miklós, alias Spectator, aki felnőttként élt itt jó harminc esztendeig. A kiváló publicista azt állította, hogy a város akkor

tudott maradandót alkotni, akkor lépett ki medréből, ha külső hatásra éktelen „haragra gerjedt”, ha azt érezte, hogy felül kell múlnia önmagát. Más időkben a tehetségek ugródeszkájának a szerepét töltötte be.

Talán ezzel a megismétlődő jelenséggel állunk szemben? Lehet rajta gondolkodni, kell is erről vitatkozni.

Tény, hogy hasonló jelenségre már felfigyeltek az irodalomtörténészek. Az 1920-as évek első felében, Franyó Zoltán, Károly Sándor, Nagy Dániel, Szántó György aradi éveiben pezsdült így meg az irodalmi élet a Maros alsó folyása mentén fekvő városban, amelyet addig, nagyvonalúan és meglehetősen felületesen, iparosok és kereskedők városaként könyveltek el ott, ahol a verdiktumokat kimondják, leírják és ezáltal a köztudatba besulykolják. Akkoriban, 1940-ig, az új hatalom által bevezetett szigorú cenzúra ellenére, az állandó napilapok mellett, 354 kötet és több tucatnyi időszaki kiadvány jelent meg Aradon. Az új idők kisebbségi létének ez is egyfajta lecsapódása volt. Az anyanyelv és az ősök szellemi kultúrájának, a templomnak és az iskolának, a féltése ilyen módon, ebben a dachan nyilvánult meg.

Közel száz év múltán hasonló jelenségnek lennénk a szemtanúi? A fogyatkozó magyarság így szeretne nyomatékokat adni jelenlétének és ragaszkodásának?

Nehéz eldönteni, talán nem is fontos. Hullámhegyen vagyunk, és ennek örvidenünk kell, még akkor is, ha az árapállyal esetleg sok minden eltűnik, mint ahogy ez megtörtént az említett időszakban is.

Persze van itt más is, ami nincs szoros összefüggésben kisebbségi létünkkel. Hazai román íróember, és nem is akármely, hangsúlyozta aradi látogatásán, hogy soha még annyi könyv nem jelent meg az országban, mint manapság, és soha ilyen keveset nem olvastak az emberek.

A megállapítás kétségtelenül igaz. Szerencsére, ennek külsőségeiben fellelhető nyomait, nem tapasztaljuk az aradi magyarság körében. A könyvbemutatóknak népes törzsközönsége van, a régiós napilap és az *Irodalmi Jelen*, illetve ennek a kiadója (IJK) pedig folyamatosan megjelenési lehetőséget biztosít az érdeklődésre számot tartó írásoknak.

És persze ott van a háttérben, talán túlzottan szerénykedve, a nagy múltú Tóth Árpád Irodalmi Kör.

Ilyen bátorítás, anyagi és szellemi háttér mellett egyre többen érzik azt, hogy „mondanivalójuk van.”

Hogy mi ezekből a maradandó, bízzuk az időre.

Júniusban Regéczy Éva személyében újabb kötetes szerzőt avattunk. Eddig itt-ott (az *Irodalmi Jelenben* is) találkoztunk írásaival. Könyvének címét a bő három évtizedes radiológus főasszisztensi munkája és annak szimbóluma, a fehér köpeny ihlette: *Fehér árnyék*. (IJK Könyvek, 2018) De írói horizontja sokkal tágabb területre terjed ki: a székelyföldi Zabolától – ahova gyermekkorának emlékei kötik – a Rácfertály és Pernyáa határmezsgyéjén fekvő görbe utcáig. A háttérben, bár konkrét utalást alig találunk rá, a múlt rendszer vasmarka, nincstelensége, a kor kisemberének minden nyűge, nyavalyája, reménytelensége. Életízű történetek, amelyek ábrázolásából olykor nem hiányzik a finom humor, az önirónia (*Gyurka*).

A kötetben ügyesen válogatták össze a rövid, karcolat jellegű írásokat a hosszabb lélegzetű, novellaszerű történetekkel. Ezek cselekményszövéstől nem idegen az abszurd (*Tor, Egy visszatérő álom, Az ősmadár*), sőt a tudományos-fantasztikus írások jó néhány jellemzője. Ebből a sorozatból talán az *Ezüst köd* című elbeszélést emelném ki mély humánuma és a narráció izgalmas felépítése okán. Mások memoár jellegűek, felismerhető szereplőkkel. Egyik hosszabb lélegzetű története pedig kimondottan a krimi kategóriájába sorolható (*A jólelkű betörő*).

Szóval Regéczy Éva „több húron játszik”, bár nem mindegyiken a technika teljes birtokában.

Ami leginkább meglepő, legalábbis számomra, az, hogy hosszas egészségügyi pályájának történetei alig ihlették meg. Lehet, hogy attól tartott, szakmai titkokat „fecseg ki”, szereplői könnyen azonosíthatók. De ez csak a krónikás feltevése. Fontosabb az, hogy világmegváltó gondolatokat mellőző, jó szórakozást nyújtó, kor- és részben társadalmi freskót tár elénk Regéczy Éva első könyve.

Az sem mellékes, hogy a lektori munkát leánya, Szabina Perle, a többkötetes aradi költő és műfordító végezte el.

Ritka, de nem hálátlan, az ilyen jellegű családi vállalkozás.

ARAD MARAD (III/4.)

P. S. kétségbeesett és pontatlan visszaemlékezése önmagára és viselt dolgaira.

Közreadja N. L.

HARMADIK SZAKASZ

AZ OROSZ KÉRDÉS

Legjobban pedig akkor ámultam el, amikor magához kéretett egy reggel a főtörzs. Viszonyunk alig változott, annak ellenére, hogy láthatólag zokon vette Josep ragaszkodását hozzám, leplezte azonban, ahogy tudta, elvégre sokrétű érdek és még annál is több titok fűzte a katakombák főnökéhez.

Szeretnél hazamenni? – kérdezte, alighogy beléptem a nyikorgó-kattogó ajtón. Haza, válaszoltam én értetlenül, addig meg sem fordultak bennem ilyen szavak, nemhogy gondolatok, úgy éreztem, legfeljebb a világ végére kerülök még egyszer haza, akkor is csupán azért, hogy láthassam, amint elmerül a kénköves tűzben. Haza, hová, próbáltam észhez térni, az országba? Marinescu fellengzősen höhögött, megpróbálta minél jobban kiélvezni helyzetét. Oda hát, mondta végül, és sunyított tovább, mint egy dörzsölt kisvárosi vagány. Nem szóltam, vártam, mi lesz ebből, egymás ugratása minden katona kedvenc szórakozása a hosszú semmittevések között, megvártam, folytassa. Akár a városodba, Aradra, ha jól tudom, onnan valósi vagy, nem? Erre már megszólaltam, valami elkezdett bennem bizseregni, egy emlék vagy még annál is több, Magdám arca a cukrászdaajtó keretében, amint előregörnyedve nevet, és megpróbálja elrejteni még maga elől is, hogy milyen jól érzi magát hirtelen. Igen, aradi vagyok, de hogy jön ez ide? – próbáltam tovább óvatoskodni, annak ellenére, hogy kezdtem rájönni: viccel ugyan a főtörzs, de valami van ott a bokorban, ideje lenne kiugrasztani. Nahát, komolyodott el, az a nagy helyzet, hogy fölszedjük itt a villamossíneket, és átvisszük az anyaországba. Meg a kocsikat is. Az egyik város, ahová kerülnek, éppen Arad. Ezért kérdeztem, fejezte be, mint aki restelli kissé, hogy ilyen nagy feneket kerített ennek a semmi kis dolognak.

Nem szóltam, de már biztos voltam benne, hogy nem ugrat, azonban hirtelen teljesen elbizonytalanodtam. Az az igazság, hogy kezdtem megszokni, sőt, élvezni az odesszai tartózkodást. Meg ezt a kettős ügynöki játékot. Na meg Szvetlánát, akivel egyre jobban összeemelegedtem Josep furán atyás-

kodó felügyelete alatt. Legújabbán már ki-kijártunk iszogatni, moziba, színházba, a román adminisztráció ezt nagyon komolyan vette, közeledett a nyár, a front már egészen messze volt, annak ellenére, hogy onnan eléggé ellentmondó hírek érkeztek. Nemrég egy olasz operát néztünk meg Szvetlánával a nagy olasz–román barátság nevében, egész jó kis előadás volt, ha nem is a milánói Scala.

Ide figyelj, akasztotta meg Marinescu merengésemet, én már beosztottalak egy munkáscsapat mellé, nem sok dolgod lesz, felügyeled a sínek felszedését és bevagonírozását. Négy baka áll a rendelkezésedre, ezek őrzik a munkásokat, a te feladatod azonban nem a bakák felügyelete, nekik saját parancsnokuk van, egy oltyán szakaszvezető, jó haverom egyébként, te a műszaki dolgokért meg a számbavételért, a papírmunkákért felelsz. Aztán, ha jól viseled magad, az utolsó szállítmánnyal irány Arad, fejezte be diadalittasan, felkészülten akár arra is, hogy a lába elé omlok, és halálig tartó hűséget esküszöm neki azon nyomban. És aztán? – kérdeztem én ehelyett.

Honnan tudnám, csattan fel a főtörzs háládatlanságomon felháborodva. Háború van, ha jól tudom, ki láthatja előre, mi lesz még ebből. De ha nem akarsz hazamenni, mondd meg, maradhatsz, vagy mehetsz Craiovára vagy Konstancára, ahogy tetszik. Miért mennék én Craiovára vagy Konstancára? – kérdeztem teljesen ügyetlenül, nem értettem, miért említi Marinescu ezeket a városokat. Mert oda is visznek vagonokat meg síneket. Azért. Érted már, te ütődött csetnyik, próbált meg visszatérni egy humoros fordulattal a normalitásba a főtörzs. Akkor már inkább Aradra, válaszoltam gyorsan, engedve a hangulatnak. Na azért, vigyorodott el Marinescu, majd rögtön suttogóra fogva, nagyon komolyan azt mondta: estére találkozunk Josippal, a Doinába. Kérdő tekintetemre csak annyit fűzött még hozzá: vannak megbeszélnivaló dolgok.

Eljött Szvetlána is, még ketten Josippal, az egyiket ismertem a katakombákból, a másikat most láttam először. Ennek ellenére világos volt, hogy

ő a főnök. Igor, mutatta be Josip, azért jött, hogy elmondja, legyünk nyugodtak, senkinek nem fog baja esni. Kettőnkre, rám meg Marinescuro nézett, amikor ezt mondta, és épp az ellenkezőjét érte el annak, amit szeretett volna. Marinescu pánikszerűen feljajdult, időbe került, mire meg tudta fogalmazni az egyszerű kérdést. De miért eshetne nekünk bajunk?

Hát nézze, kezdte Josip, miközben Szvetlána Igor fülébe suttogott, feltételeztem, hogy fordítja, amit Josip mond: ti most ellopjátok az odeszszai villamost. Itt elhallgatott, szemlélte a hatást. Marinescu nem szólt, pislogott rémülten, én kérdeztem: vagyis minket nem bántanak. Josip szembefordult velem és bólogatott, Igor Szvetlána mellől szintén: ahol ti vagytok, nem lesz szabotázs. Az igazság az, hogy máshol se sok, egyszerűen nem vagyunk elég felkészültek erre. Kevés az ember, a robbanószer, máshol nagyobb szükség van rájuk. De azért egy-két teherautó, vagon fel fog robbanni.

Szvetlána bátorítóan mosolygott rám Igor mellől. Igor is mosolygott. Tetszel neki, azt mondja, szólalt meg Szvetlána mosolya. Mondtam neki, hogy valójában szláv vagy, szerb. Azt mondta, a szerbekben mindig meg lehet bízni, most is, mondja, a kis népek közül csak ti mertetek szembe szállni Hitlerrel.

Jólesett, nem mondom, még akkor is, ha voltak fenntartásaim. Visszamosolyogtam Igorra, kéne már innunk valamit, mondtam egy svunggal Szvetlánának, aztán oroszul Igornak, aki erre még szélesebben elmosolyodott.

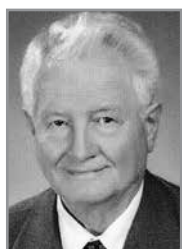
Jóbb konyak volt, mint amit addig ittam a Doinában, mindenki konyakozott, úgy látszik, ezt a ruszlik is elfogadták, hogy ha már velünk tárgyalnak, konyakot iszunk, aztán, két pohár után Josip és Igor felállt, jelezve, hogy ők mennek, mi csak maradjunk tovább, mintha ezzel is tudomásunkra adnák, hogy nincs mitől tartanunk. Fura helyzet volt, az kétségtelen, mintha nem mi lettünk volna a megszálló csapatok, de nem töprenghettem ezen sokáig, Szvetlána egyértelműen jelezte, hogy most mi következünk. Marinescu ekkorára már megint nagyon bátor lett és szemtelen, a konyakok visszahozták újra közénk: menjetek csak, galambocskák, szólt hahotázva, amikor jeleztem neki, hogy elmegyünk mi is.

Vigyél magaddal, ragadott karon az utcán, és hozzám bújt a félreérthetetlen női mozgással. Ha elmész, nem látjuk egymást soha többé, tudod, ugye? Hallgattam hosszasan, mentünk a tengerpart felé, már hallottam a hullámok locso-

gását, amikor megszólalt újra: legalább míg elmentek, velem leszel minden nap. Megütközve fordultam feléje. Arcán ravasz hunyorgás: Da-da-da, nevetett, Josip elintézte a főnököddel, hogy én képviseljem a közlekedési vállalatot ott, ahol te dolgozol majd. Sok munkánk lesz ám, nevetett most már hangosan, és én egyre szomorúbb lettem. Tudtam, hogy igazat mond azzal, hogy nem látjuk többé egymást, ha én elmegyek innen. És most, hogy ezt kimondta, valami nagyon elkezdett fájni bennem. Eddig úgy gondoltam az egészre, mint valamire, ami ilyen körülmények között természetes, a katona azzal él, amit a helyzet hoz neki, nem válogat, aztán megy tovább, mintha nem történt volna semmi. De itt, velem, itt Odeszában, történt valami, észrevétlenül, mintha hirtelen, a víz alá nyomva, rádöbbenél, milyen fontos a levegő, amely körülvesz és életben tart, anélkül hogy cserébe kérne valamit, hogy tenned kéne valamit érte. Lépcsőkön mentünk le a víz felé. Az utolsón megálltam, és magam felé fordítottam Szvetlánát. Tudom, hogy most könnyebb a nyelvem a sok konyak után, de komolyan mondom, ha rajtam múlna, elvinnélek. Kitágult szemekkel nézett, egyre hevesebben lélegzett. Azt is tudom, hogy nem vagy az, akit a legtöbb ember elképzel hitvesének, elmondta mindent, túl vagyok rajta, és reményeket sem táplálok arra nézve, hogy én vagyok a nagy Ő számodra. Elvinnélek mégis, ha rajtam múlna, fejeztem be, mert féltem, ha folytatom, elkezdek sírni. Nem szólalt meg, csak átölelt. Álltunk ott, összefonódva az odesszai lépcsőn, pár lépésre a Fekete-tengertől, és két szó forgott a fejemben megállás nélkül: kurva életbe!

Kett Groza
János
grafikája

Blazovich László

HORVÁTH IMRE: **MARSALLBOT A PUTTONYODBAN***

A sokkötetes és a közigazgatás terén jeleskedő szerző szakmai és élettapasztalata birtokában alkotta meg munkáját, amelyben bölcs tanácsokkal látja el mindazokat, akik ezen a pályán indulnak el, és későbbi – amint a cím kifejezi – előrejutásukhoz is segítő, figyelmeztető útmutatásokat ad. Esszéyszerű munkáját úgy építette fel, hogy egy egész élet tapasztalatai alapján helyesnek ítélt gondolatait a különböző tudományterületek szaktekintélyeinek megállapításaira hivatkozva adja elő, továbbá apró betűvel szedve közismert és ismeretlen történetekkel oldja az elmélkedő részeket. A hosszú hivatali pályája mellett egyetemi katedrán évtizedeket eltöltő oktató tanár attitűdje jelenik meg ebben az alkotói módszerben, amellyel nem hagyja az olvasói figyelmet lankadni. Együttal az ókortól a mai napig, Arisztotelésztől Linnéig, Churchillig és tovább, történetek tarka csokrát gyűjtötte össze, amely külön értéke a kötetnek.

A mű első harmadában az informatikában ugyancsak jártas szerző azt a környezetet írja le, amelyben egy pályakezdő az érvényesülés útjára léphet. Szemléletmódjáról a címek is sokat elárulnak: *Az információ és az ember, Hogyan kommunikáljunk?, Ember és tudás, Felkészülés az érvényesülésre.* A második harmad a pályakezdetről szól *Képzés az életpálya meghatározója és A pályafutás esélyei* címmel. A harmadik nagyobb egység pedig az életpálya megvalósításához ad bölcs javaslatokat. A fő címek: *Karrierépítés, Vezetőnek lenni, Beszédkészség az érvényesülésben, A közéleti szereplés.*

Horváth Imre nemcsak általánosságokat, elvi fejtegetéseket oszt meg az olvasókkal. Például a hivatalos tárgyalás eredményességét illetően elmondja, hogy hasonlít a sakkjátszmához, azaz megnyitási, középjátékbeli és végjátékbeli taktika alkalmazása a célszerű. Végül a tárgyalást követő szerződés szerkesztéséről szólva kihangsúlyozza, mennyire fontos, hogy mi magunk készítsük el azt. Javasolja a tárgyalás során a jegyzetelést, a szerződés többszöri átolvasását, s kiemeli az aláírások jelentőségét. E rövid leírásból kitűnik, hogy alapértéknek tartja a szorgalmas, gondos munkát, ami hosszú távon az elismerés és megbecsülés alapját képezi. Ő így dolgozott egész életében,

hogy is írhatna mást. Bizony nagy figyelmeztetés ez mai világunkban, amikor a körülmények a gyors sikerek elérésére ösztönzik a fiatalokat. Ne feledjük, hogy létezik gyorsan tűnő formális elismerés és rangsor, valamint valódi értékeken alapuló, többnyire informális, amely azonban hosszasan tartó és állandó. A könyv arra tanít, törekedjünk az utóbbi megszerzésére.

Az alkotáshoz közelebb hajolva, néhány példával lehet szemléltetni az olvasásra vállalkozóknak – Kazinczy Ferenc után szabadon –, milyen íz, csín, tűz vagy a műben, mert mesteri mű. Az információ tömörítéséről szólva a szerző kihangsúlyozza a fontosság és a terjedelem kapcsolatát, amely nincs mindig összefüggésben. A példája a következő: „A Pitagorasz-tétel 24 szó, a Miatyánk 66 szó, a Tízparancs 167 szó, az Amerikai Függetlenségi Nyilatkozat 1300 szó, az Amerikai Alkotmány a 27 függelékkal 7818 szó, az EU káposztára vonatkozó szabályzata 26911 szó. Bizony, az Európai Unió valóságtól elrugaskodott hivatalnokai a redundanciával, a közlésben lévő felesleges, új elemeket nem hozó részekkel bölcsebben bántak volna.”

Az előadás és a beszéd kapcsán a szerző a következő tanácsokat adja: „beszédünk címe legyen

találó, és utaljon annak tartalmára, részesítsük előnyben a rövid mondatokat, használjunk egyszerű szavakat, több ígét és kevesebb névszót használjunk, ne kezdjük történelmi időktől a beszédünket, a hosszú beszéd kevésbé meggyőző. A lehető leggyakrabban alkalmazzunk szüneteket a gondolkodás érdekében.”

Horváth Imre gyakran aktualizál, amivel nevel, tanít és figyelmeztet. Például a család jelentőségéről szólva Walter Laqueur 2007-ben megjelent *Európa utolsó napjai* című munkájára hivatkozva elmondja, hogy földrészünk 2100-ra iszlám többségű térség lesz. Franciaországban a 0 és 20 év közötti gyerekek 32%-a muzulmán, a legnagyobb városokban pedig a 45%-ot éri el. Nagy-Britanniában 30 év leforgása alatt 82 ezerről 2,1 millióra növekedett a számuk, 2010-ben Londonban a legtöbb migráns háttérű baba (84%) Newham és Westminster (81,2%) városrészekben született. Nagyon tanulságos: amelyik nép elsüllyed, annak a helyére onnan jönnek, ahol bővebben buzognak az élet vizének forrásai.

Magyarágunkat erősíti a szerző a honfitársaink által számba vett találmányok felsorolásával:

1750: Segner János – reakciós vízikerek; 1750: Hell József Károly – vízemelés sűrített levegővel; 1829: Jedlik Ányos – elektromos villanymotor; 1836: Irinyi János – robbanásmentes gyufa; 1841: Petzval József – portréobjektív; 1861: Preyszt Mór – boros csírátlantítás; 1876: Pékár József – lisztminősítő eljárás, „pekározás”; 1882: Bláthy Ottó Titusz–Dér Miksa – elektromos transzformátor; 1888: Winkler Lajos – oxigén vízben való mérése; 1891: Bánki Donát–Csonka János – porlasztó; 1891: Bláthy Ottó Titusz – váltakozó áramú fogyasztásmérő; 1891: Bláthy Ottó Titusz – víziturbina-szabályozó; 1895: Károly Iréneusz József – drót nélküli távíró; 1895: Demény György – vetítógép; 1894: Porzsolt Jenő – szabadalmaztatja a fényszedőgépet; 1897: Zeppelin léghajó, amely a keszthelyi Schwarz Dávid találmánya; 1898: Bánki Donát – nagy kompressziójú motor; 1902: Ullman Imre – veseátültetés kutya; 1902: Eötvös Loránd – gravitációs inga; 1904: Déri Miksa – szénkefés egyfázisú repulziós motor; 1907: Kőszegi Károly – talajmarógép; 1908: Bermann Miksa – acélfajták szikrapróbája; 1910: Harkányi Béla – csillagok hőmérsékletmérése; 1913: Galamb József – Ford-futószalag tervezése; 1913: Hevesi György – radioaktív indukciós módszer; 1914: Kármán Tódor – katonai helikopter; 1917: Bánki Donát – principiális határturbina; 1917: Pacz Aladár: wolfram izzószál gyártása; 1918: Mihály Dénes – hangosfilm; 1919:

Mihály Dénes – „Telehor” állóképeket közvetít; 1920: Járay Pál – áramvonalas járműalak; 1920: Pacz Aladár – gyomor- és bélvarrógép; 1921: Fejes Jenő – lemezszerkezeti motorok; 1923: Zemplén Géza – cukorgyártás szappanosítási módszere; 1924: Thury Pál–Tarján György – nagykristályos wolfram; 1925: Breuer Marcell – fémcsővázas bútorok; 1926: Reich Ernő – kombinált villamossági mérőműszer ún. Reich-fogó; 1927: Uher Ödön – fényszedőgépet épít; 1927: Pacz Aladár – alumínium- és szilíciumféleségek nemesítése; 1928: Fonó Albert – tolósugár-hajtómű (repülőgép); 1929: Gaál Sándor – ciklotron; 1929: Einstein Albert–Szilárd Leo – mozgó alkatrészek nélküli hűtőgép; 1930: Riszdorfer Ödön – fénymérő, automatikus beállítási fényképezőgép; 1931: Gáspár Béla – szubjektív eljárással készült színes film; 1931: Dulovics Jenő–Tóth Miklós – fényképészeti előtétlencse; 1933: Gáspár Béla – színes fotópapír; 1934: Dallos József – kontaktlencse; 1935: Grossmann Gusztáv – rétegvizsgáló (tomográf); 1935: Mihályi József – félautomata filmfelvevő; 1936: Bródy Imre – kriptonégő; 1937: Szelényi Pál – xerox eljárás kidolgozása; 1937: Szent-Györgyi Albert – C-vitamin; 1938: Jendrassik György – gázturbina; 1938: Biró László–Biró György – golyóstoll; 1939: Szilárd Leó – atomreaktor; Szilárd–Wigner–Teller – atombomba; 1939: Rótt Andor – közvetlen pozitív fényképezési eljárás; 1940: Goldmark Péter Károly – színes 343 soros tévérendszer; 1940: György István – műanyag kontaktlencse; Heller László – légkondenzációs hűtés elve, 1948: Goldmark Péter Károly – mikrobarázdás hanglemez; 1948: Gábor Dénes – hologram, 1952: Teller Ede – hidrogénbomba, 1967: Kemény János – Basic számítógépes nyelv; 1974: Rubik Ernő – bűvös kocka, 2004: Losonczi Áron – fényáteresztő beton, 2007: Kiss Péter – biogáz reaktor. Valóban, vajon hol tartana nélkülük a világ?

A műben a sok megszívlelendő okfejtés és tanács mellett számos hasonló, a műveltségünket gyarapító történetet vagy szállóigét olvashatunk, amelyekből a kötet hátoldalára ugyancsak jutott néhány, például Shakespeare-től: „A kaszással, aki egykor elragad, csak úgy dacolhatsz, ha gyermeked marad.” Az említett betétek a szerző széleskörű tájékozottságát és nagy műveltségét bizonyítják, és „hívó szavak” az elmélyült gondolkodást felmutató kötet olvasására.

**Grünwald Kft., Pécs, 2017.*

Juhász Béla

KÖVÉR PÉTER MÁSODIK KÖTETE

Mostanában nálunk, Aradon – nagy öröömre – feltűnően sok magyar nyelvű könyv lát napvilágot. Egymást követik a könyvbemutatók, népes, érdeklődő közönség figyeli az előadókat, egyesek vásárolnak is a könyvekből, mások megelégszenek a program utáni hangulatos beszélgetéssel, a terített asztalra helyezett sós rudacskák ropogtatásával s a talpas poharakban felszolgált vörösvagy fehérbor, valamint az üdítők kortyolgatásával. Megkérdeztem nemrég Bege Magdolnától, a Concord Media Jelen Könyvkiadó szerkesztőjétől:

„Nem gondolod, hogy túl sok magyar nyelvű könyv jelenik meg Aradon, és ezáltal felhígul könyvkiadásunk?”

Íme, mit válaszolt:

„Nagyon tisztellem és becsülöm azokat az embereket, akik képesek leülni, és leírni azt, amit gondolnak. Nem biztos, hogy jól csinálják, hogy mindig remekművek születnek, de hagyjuk, hogy ezt döntse el az olvasó! Az utókor majd megítéli, az arra nem érdemes művek egyszerűen elfelejtődnek, a süllyesztőbe kerülnek. Az, hogy egy ember alkot, úgy érzi, hogy mások számára is van mondanivalója, leírja azt, ami benne van, ami számára fontos, szerintem jó dolog. És ezt bátorítani kell!”

Szerintem, valahogy úgy van ez, mint a fényképezés. Amióta megjelentek az okostelefonok, ugrásszerűen megnőtt a fotózók száma. Otthon, az utcán, a tengerparton, a hegyoldalakban, minden évszakban kattannak a telefonok, villannak a vakuk, készülnek a megörökíteni vágyott események elektronikus lenyomatai. Hogy bekerüljenek a virtuális könyvtárakba, vagy nyomtatás után a hagyományos fényképalbumokba. Mindenki örül a képeknek, az is, aki megnézi őket, meg az is, aki kattintott.

Az utóbbi években Aradon kötetet adott ki nemcsak a József Attila-díjas költő, a helytörténész publicista, a nyugalmazott történelemtanár, az aktív riporter, hanem az ismert kémiatanár is, meg a nosztalgizáló építőmérnök, a nyugállományba vonult rendőrezredes, a csendes otthonába visszavonult magyartanár, a stilszta-tanár, a nagy örömmel anekdotázó röntgenasszisztens, a fáradhatatlan korrektor, a nyugdíjassá vénült fizikatanár. És KÖVÉR PÉTER, a Németországban élő, szülővárosába vissza-visszavágyó és -látogató fogorvos.

2016 karácsonya előtt mutattuk be a Jelen Ház nagytermében első kötetét: *Barkácsolj egy tavaszt... és más története(k)* (Irodalmi Jelen Könyvek, 2016.). Bejgli illatú légkörben, pacsirtazengésű gyermekkórus dalainak kíséretében, egy aranyos, meglepetés-hangú fiatalasszony énekét csodálva, aki a nézőtér első sorából jelentkezett dalra, mintha a mennyből pottyant volna közénk... Tavaszt barkácsoltunk decemberben.

Kövér Péter második kötetének címe *Ez nem irodalom, ez olvasmány!*, illetve *Kövér Péter, a világörökség része!* A bemutatóra ez év júniusában még több érdeklődő jött el. És nemcsak a szerző egykori barátai, ismerősei a városból, hanem egy népes diákcsoport is a Csiky Gergely Főgimnáziumból Rudolf Ágnes, magyar irodalom szakos tanárnő vezetésével, aki a könyv korrektúráját és tördelését is végezte. A borítót Bege Magdolna készítette, a művészi illusztrációk a Brassóból Kölnbe költözött neves patológus orvos-igazgató, Szőke Magor András munkái, a fotókat a szerző követte el. A könyv szerkesztője Juhász Béla. A könyv a Concord Media Jelen Kiadó Irodalmi Jelen Könyvek sorozatát gazdagítja.

Ikerkönyv ez is, mint az első, azaz akár előlről, akár hátulról nyitjuk ki, 15-15 pár oldalas írás tárul elénk. „Nem irodalom”, szögezi le az egyik címben a szerző. És egyetértünk vele. Nem egyszerű, szokványos, hagyományos irodalom. Szinte mindegyik cím alatt sziporkázó humorú, olykor mosolyra, olykor röhögésre készítő „olvasmány” poénzápora szurkálja agyvelőnket, mintha előre, titkon eltervezett művelet lenne. Hogy leteperje az olvasókat, hogy fetrengjenek a röhögéstől, vagy éppenséggel dőljenek hátra foteljűkben, csukják be szemüket, mosolyogjanak csendben, és járkák be gyerekkoruk színes helyszíneit, ugyanúgy, mint ahogy Kövér Péter teszi könyvében. Nem megrajzolt, kifaragott, majd simára csiszolt humor a Péteré. Hanem spontán, a lélek legmélyéről kibuggyanó, tiszta forrásvízzel dúsított költészet.

A bemutató zenei aláfestése betegség miatt majdnem teljesen elmaradt. A beharangozott gitáros (Péter gyerekkori pajtása) szereplése helyett több szemelvényt olvasott fel a szerző a kötetből, részletesebben ismertette annak tartalmát, és végül – meglepetésként – elővette szájharmonikáját, és előadott néhány dalrészletet.

A könyvbemutató másnapján szerzőnk nász-nagyként átmulatta az éjszakát keresztlánya esküvőjén. Majd másnap reggel kocsiba ült, és elszáguldott a budapesti Vörösmarty térre, a 89. ünnepi könyvhétre, hogy az Irodalmi Jelen standja előtt dedikálja új kötetét. Mi ez, kérem, ha nem alázatos főhajtás az írás, az irodalom szent oltára előtt?!

Végül elárulok egy titkot: a 60, eddig kötetben megjelent Kövér Péter-írás nem tekinthető véletlen, pillanatnyi fellángolás eredményének. Készül a harmadik könyv; a fele már benne van a számítógép memóriájában, sőt egyesek az új írások közül már meg is jelentek a *Szövétnek* hasábjain. Várjuk a harmadikat!

*Horga Annamária
felvételei*

Bátkai Sándor

ÜLDÖZŐBŐL ÜLDÖZÖTT

A bibliai Pál apostol, az őskereszténység kiemelkedő személyisége, Kr. u. 5-ben született Saul néven a mai Törökország területén levő Tárzusban, Benjámín törzséhez tartozó zsidó családban. Halála 67. június 29-én következett be, amikor is kivégezték. Családja római polgárjoggal rendelkezett, így a Paulus nevet viselte. Hithű zsidó család gyermekeként mélységesen elkötelezett farizeusi nevelésben részesült. Tanulmányaiban jelentős szerepet kapott a kor egyik leghíresebb teológusa, Gamáliel. Maga Pál így fogalmaz hitéről: „szerfelett rajongtam az atyai hagyományokért.” Vallásos farizeusi meggyőződése a Krisztus-hívők kellehetetlen ellenségévé tette.

Diadalmas feltámadása után a Megváltó még 40 napig „lelkigondozta” tanítványait, erősítette hitüket. E földről való távozása előtt a végidőig szóló megbízatást adott nekik: „és tanúim lesztek Jeruzsálemben, egész Júdeában és Samáriában, sőt egészen a Föld végső határáig!” Ehhez az emberi erőt meghaladó feladathoz isteni segítséget ígért: „erőt kaptok, amikor eljön hozzátok a Szentlélek.” Nos, pünkösdkor ez be is következett. A tanítványok bátran előálltak, és bizonysgot tettek Jézus Krisztus feltámadásáról. Már az első igehirdetésnek hatalmas eredménye lett, hiszen Péter apostol prédikációjára háromezer lélek hitre jutott, megkeresztelkedett, és megalakult az első keresztény gyülekezet.

De Sátán is az ő gonosz, démoni csapatával munkához látott. Nagy keresztényüldözés bontakozott ki, minek következtében a hívők szétszéledtek az országban, de ugyanakkor vitték magukkal a hit szikráját, hirdették az evangélium örömeit, és egyre több Krisztus-hívő gyülekezet alakult. Az apostolok tanításának hitelét a Szentlélek hatalmas csodákkal erősítette meg. Ezekben a napokban történt az első vértanú, István nyilvános kivégzése, ahol Saul (a későbbi Pál) is jelen volt. Nem sokkal ezután a főpapoktól kapott felhatalmazással elindult, hogy Damaszkuszban is összegyűjtse a keresztényeket,

és kemény büntetés céljával Jeruzsálembé szállítsa őket. Nos, ezen az úton történt életének nagy fordulata, az ún. „pálfordulás”! A város fele közeledve hirtelen mennyei fény villant fel körülötte, és amint földre esett, világosan hallotta, hogy egy hang szól hozzá: „Saul, Saul, miért üldözöl engem?” Ő pedig megkérdezte: „Ki vagy Uram?” A válasz: „Én vagyok Jézus, akit te üldözöl.” A vele utazó férfiak döbbenten álltak, mert ugyan a hangot hallották, de senkit sem láttak! Saul a nagy fénytől elvesztette látását, így kézen fogva vezették be Damaszkuszba. Három napig nem evett, nem ivott, imádságban töltötte az időt, majd az Úr megbízásából Anániás felkereste őt a városban, imádkozott érte, és azonnal visszatért a látása. Megtelt Szentlélekkel, újra evett, erőre kapott, és nyomban hirdetni kezdte a zsinagógákban, hogy Jézus az Isten Fia, a mennyből küldött Messiás. A helyi zsidók azonnal ellene fordultak, merényletet terveztek ellene, de a tanítványtársak éjjel a városfalon leengedték, s így megmenekült a halálos veszélyből. Ettől kezdve folytonosan missziós utakon járt, legtöbbször munkatársakkal együtt, és hirdette a megmentés evangéliumát. Számtalanszor volt halálos veszedelemben, megkínózták, börtönbe vetették, botütéssel büntették, hajótörést szenvedett stb. Üldözőből üldözött lett, ennek ellenére hűségesen végezte a reá bízott munkát, azzal a meggyőződéssel, hogy az Úrnál el van készítve számára az üdvösség koronája. Egyik levelében úgy fogalmaz: „Mert nekem az élet Krisztus, a meghalás nyereség!” (Filippi 1, 21)

Drága magyar testvéreim! Minden üdvösségre vágyó ember Jézus Krisztustól kapott megbízatása, hogy Őt képviselje e földi létben. Nagyon fontos, hogy ne hallgassunk a Gonosztól jövő sugalmazásra, aki közömbössé, sőt ellenségesé teszi az embert Isten dolgaival szemben. A Sátánnak teremtésénél fogva adatott bizonyos hatalom, és ameddig Isten meg nem vonja tőle, addig azzal végzi romboló munkáját. Tanulságos ezzel kapcsolatban Pál apostol esete. Filippiben történt,

hogy amikor Pál és Szilász az imádkozás helyére mentek, egy gonosz lélektől áthatott szolgálóleány folytonosan azt kiáltotta, hogy: „Ezek az emberek a Magasságos Istennek szolgálói, akik az üdvösség útját hirdetik nektek!” Miután ez több napon át megismétlődött, Pál odafordult a lányhoz, és azt mondta a léleknek: „Parancsolom neked Jézus Krisztus nevében, hogy menj ki belőle!” Még abban az órában eltávozott a lányból. Gazdái, amikor látták, hogy odalett keresetüknek ez a forrása, megragadták Pált és Szilászt, és kemény botütések után börtönbe vetették őket. De az Úr

jóra fordította a dolgot, mert csodálatos közbelépésével a filippi börtönőr is megtért, Pálék pedig kiszabadultak a fogságból. Sajnos mindig is jellemző volt, hogy az emberek olyan, jövőbeli titkokat kutatnak spiritiszta, démoni lelkeket birtokló jövőmondók által, amelyeket Isten megtiltott. Ami szükséges az üdvösséghez, azt Jézus és apostolai elmondták, ami ezen felül van, a Sátántól jön! Jézus Krisztus világosan megmondta: „Én vagyok az út... senki sem mehet az Atyához, csakis én általam!” Adjon Isten a mi magyar népünknek világos látást, hogy az üdvösségnek azt az egyedüli útját ragadja meg, amely Jézus keresztyén át vezet az üdvösségre.

Ujj János

90 ÉVES A MIKELAKAI RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM

A város mai területén Márki Sándor monográfiája már említi Mikelakát, Itelaka néven, első plébániaként a XII. században. A plébánia az orodi prépostságnak tett királyi adomány része volt. 1333–1334-ben dokumentumból ismert Elek (Alexa) nevű plébánosa.

A település a török időkben, illetve a felszabadító háborúk idején elnéptelenedett, s plébániatemploma sehol sem szerepel. A falut csak a XVIII. század folyamán népesítették be, többségében román lakosság telepedett le. 1676-ban, a török fennhatóság utolsó éveiben római katolikus templomot nem említenek, de a településen 30 katolikus család lakott, akik az aradiakkal alkottak közös plébániát. Mellettük 14 kálvinista családot is megszámoltak, akiknek Rácz Károly szerint (*A Zaránd egyházmegye története*, p. 139., 215.) a jelentősebb számú gyülekezeti hittársaik 1678-ban egy templom felépítését is ígérték.

Pavel Vesa jelenkori egyháztörténész a mikelakai görögkeleti templomról írott történetében (*Arad monográfia*, 1999. p. 234–235.) említi, hogy a település határában létezett egy kicsiny, szerény befogadóképességű templom (felekezetet nem említi), de az emberemlékezet óta használaton kívül volt. (Pavel Vesa, p. 119.)

A XIX. században az akkor még önálló település katolikus lakossága az öthalmi plébániához tartozott. A múlt század elején immár 400 katolikus család lakott a községben, de tizenhat éven keresztül helyben nem tartottak misét. Az impéri-

umváltást követően a mikelakai hívek lelki gondozását önként átvették a máriaradnai ferencesek. Közlekedni, az összeköttetést tartani az 1907 óta működő (1912-ben villamosított) hegyaljai vasúton volt lehetséges.

Az 1929-ben felszentelt templom

1921 tavaszán p. Jugh máriaradnai ferences rendi plébános kérvénnyel fordult a bukaresti hatóságokhoz, engedélyt kérve egy templom felépítésére Mikelakán. A minisztérium három évre szóló engedélyt adott adományok gyűjtésére, és msgr. Glattfelder Gyula csanádi püspök engedélyével augusztus 21-én megalakították a templomépítő bizottságot. A bizottság elnökének Faragó Gyula nyugalmazott vasutast, pénztárosnak Szilvási György vagongyári munkást, tagjának Pálmay János kereskedőt, Somló és Szigetvári vasutasokat választotta meg. (Schmidt Rozália)

Schmidt Rozália püspöki engedéllyel indult neki gyűjteni a templom építésére. Az 1923 nyaráig tartó útjáról egy naplót írt *Elbeszélések. Egy lány gyűjtése az Új-Mikelakai kath. templom javára* címmel. A három esztendő alatt gyűjtött a Bánságban, a Zsil völgyében, Olténiában, Bukarestben, a Duna menti kikötőkben, Moldvában, szerte Erdélyben. A gyűjtőnaplója szerint a templom építésére adakoztak kolostorok, egyházi gyülekezetek, de magánszemélyek is, felekezetre való hovatarozás nélkül: római katolikusok, protestánsok, ortodoxok, zsidók. Az adományozók között található msgr. Majláth Gyula gróf, akkor bérnálási körúton lévő gyulafehérvári püspök is.

A templom terveit Tritthaller Ferenc (?) és Nachnébel Ödön (1865–1929 után) műépítészek készítették. A felépült templomot 1929. augusztus 18-án, idén 90 éve szentelték fel Nagyboldogasszony (Szűz Mária) tiszteletére. A templom bejáratánál márvány emléklapot szenteltek az esemény megörökítésére. A tábla felirata:

A templom épült

HEHS VILMOS és neje sz.

FÖLDES MARGIT-tól adományozott telken SCHMIDT ROZÁLIA fáradtságos gyűjtéséből sok hitbuzgó hívő hozzájárulásával Isten dicsőségére s a mikelakai rom. kat. hívek lelki üdvösségének szolgálatára Építették

TRITTHALLER FERENC és NACHNÉBEL ÖDÖN

1929. aug. 18.

Az előterében külön kis kőtábla jelzi az 1932-es árvíz szintjét.

A templom addig csapott tornyát az 1990-es években magasították, a karzatra felszerelték az érszegi templomból származó, Dangel Antal aradi orgonaépítő által készített orgonát. A kis méretű, de jó hangzású hangszert Aradon restaurálták. A főoltár Szűz Mária mennybevitelét ábrázoló fest-

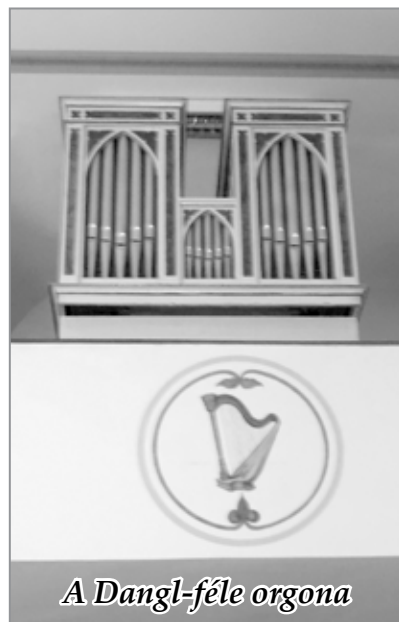
ményét – Wolf Károly (1879–1944) aradi festőművész alkotása – a korán elhunyt Daszpek Károly az ezred első évtizedében restaurálta. 2015-ben a templom tornyába felszerelték a dr. Dumnici Sándor egyetemi orvosprofesszor által ajándékozott új harangot is. A templom udvarán Szűz Mária-szobor található.

A mintegy 1800 főt számláló parókia plébánosa 1987-től **ft. Balogh László**. Mikelakán magyar és román nyelven tartja a miséket, míg Öthalmon (Glogovác, Vladimirescu) német nyelven. Neupánadon (Horia) olyan kicsi létszámúra csökkent a valamikor szintiszta német anyanyelvű hitközség, hogy a templombúcsún kívül csak temetni jár a tisztelendő úr.

A templom a Radnei (Radnai) út 121. szám alatt található.

A templom belseje

A Dangel-féle orgona

Ujj János felvételei

Wolf Károly oltárképe

AZ ERKÖLCSISÉG NORMÁJA

Szoboszlay Aladár, Temesváron született római katolikus lelkész, 1952 novemberéig Pécskán szolgált. Kommunistaellenes tevékenysége miatt, hamis vádak alapján elítélték, majd 33 évesen, kilenc társával együtt 1958. szeptember 1-jén kivégezték. Vekov Károly, nyugalmazott történész és Szoboszlay-kutató, a *Szövétnek* számára felajánlott első közlésre néhányat Szoboszlay Aladár írásaiból.

Ha egy politikus vagy egy politikai párt igazat akar mondani, ez még távolról sem jelenti azt, hogy igazat is mond. Bismarckot néhány lappal előbb a lelkiismeretesség példaképének említettem, s joggal vallhatja ezt önmagáról. Ugyanakkor Kossuth „minden kenőccsel összekent embernek nevezte” (Iratai. VI. 40). Vajon kinek volt igaza: Bismarcknak önmagáról, vagy Kossuthnak Bismarckról? Sem Bismarck, sem Kossuth nézetei nem mérvadók ennek eldöntésére. Az erkölcsiségnek megvannak a maga örök normái, melyekhez törvénynek s lelkiismeretnek egyaránt alkalmazkodnia kell. Tévedés lenne azt hinni, hogy a lelkiismeret csak akkor tiltakozik, amikor az egyén isteni törvényeket sért. Lehet valaki lelkiismeretes az isteni törvényekkel szemben is. A Szovjetunió elnyomása alatt az iskolás pionír¹ gyermekek között például nem egyet fedeztem fel, s nem egy helyen, akik valóságos lelkiismeret-furdalásban szenvedtek, amikor szüleik arra kötelezték őket, hogy templomba menjenek. A gyerekek nem voltak züllöttek, nem is lehettek még ebben a korban, lelkiismeretük azonban az új ideálok kötelességeinek teljesítésére intette őket. Biztos vagyok abban, ha néhány évig tart még a rendszer, a gyerekek minden erkölcstelen lépésük után lelkiismeret-furdalást éreztek volna Istennel szemben, akkoriban azonban a materializmus s a moralitás közvetett tisztelete ideálként élt lelkükben.

Nem hagyatkozhatunk tehát arra, hogy az erkölcsiesség normatív jellegét emberek állapítsák meg. A Jóistentől szabott erkölcsi törvények minden korban az emberiség közeli s távoli érdekeit szolgálják. E törvények megegyeznek a természeti törvényekkel, és örök érvényűek. Mi ezen törvényeket fogjuk társadalmi és politikai életünk irányelvül meghatározni. Maga az erkölcsiség párton felül áll, ez mindenkit kötelez a jobboldaltól a szélső baloldalig. A mi feladatunk csupán az, hogy ennek az erkölcsiségnek hangadói legyünk társadalomban és politikában, mindaddig, míg ezen erkölcsi elveket törvénybe nem iktattuk.

Az is igaz, hogy a politikus munkaterülete sokkal szélesebb körű s bonyolultabb, mint egy magánemberé. Hiába tűzi ki célul az erkölcsiséget, amikor minden oldalról az erkölcstelen támadások tömege éri. Ezért, hogy erkölcsi forradalmunk eredményes legyen, s az erkölcsiség védelmére kelhessünk, a következőket kell tennünk:

1. Olyan erkölcsi légkört teremteni a társadalomban, hogy a gazember politikus feltűnjön, s a társadalom kivesse őt magából.

2. Olyan filozófiai, jogi s közgazdasági ismereteket nyújtani a polgárnak irodalmon s szervezeten keresztül, hogy az erkölcsiséget színészkedő politikust cselszövéseivel együtt felismerje.

3. Erős pártot teremteni s ügyelni arra, hogy a keresztény erők kis párttöredékekbe szét ne forgácsolódjanak.

4. Olyan szövetségeseket s barátokat keresni külföldön is, akik velünk hasonló elveket vallanak, s céljuk, mint nekünk, az erkölcsi forradalom.

5. A kompromisszumos eljárásokban ügyelni arra, hogy az elaszticitásban ne menjünk el olyan határig, hogy erkölcsi elveinkbe ütközzünk.

6. Hogy a kompromisszumok által polgáraink érdekei vagy szociális forradalmunk károkat szenvedjen.

7. Felkészülni a politikai erkölcstelenséggel szemben, de nem alkalmazni... Nincs nagyobb szegény, mint ha túljárnak eszünkön. Ha gyengének mutatkoznánk, ez még nem lenne szegény, egyszerűen gyengeség. Nagyobb veszélyként fenyeget azonban, hogy rafinériát alkalmaznának velünk szemben... A fentebbi sorokban csak egy nagyon, de nagyon rövid képet nyújthattam a politikai erkölcstelenség játéktérületéről. Hogy ezen a téren érhető vereségeket s szegényt elkerülhessük, erősen fel kell készülnünk, máskülönben valószínűleg a bárányok sorsára jutunk a farkasok között.

¹A kommunista államokban, szovjet mintára, az iskolások, részben a cserkészeket másoló, politikai jellegű szervezete.

Matekovits Mihály

TANFELÜGYELET RÉGEN ÉS MA (III.)

1968 tavaszán Romániát megyékre osztották, hamar megalakultak a megyei tanfelügyelőségek, s minden magyar oktatással is rendelkező megyében ezeknek voltak megfelelő kisebbségi tagjai, a nagyobb megyékben a vezetőségben is. Lényeges változásnak számított, hogy megszűntek az egyetemi központokban működő, a tanárok továbbképzésével foglalkozó intézetek, viszont minden megyében létrehozták a Pedagógusok Házát (Casa Corpului Didactic), amely átvette az oktató személyzet továbbképzésének megszervezését. Ez az intézmény a tanfelügyelőségnek volt alárendelve, saját szervezeti szabályzattal. A pedagógusok továbbképzésének adminisztratív nyilvántartását a tanfelügyelőség erre szakosodott osztálya végezte. A vizsgáztatás (véglegesítő, II. és I. fokozat, tanfolyamzáró, vezetőképző) az erre jogosult egyetemek vagy pedagógiai líceumok feladata maradt.

A tanfelügyelőségek feladata lett a vizsgák előtti kötelező szakfelügyelet (inspekció) lebonyolítása, az elkészült jegyzőkönyvek másolatainak továbbítása a vizsgáztató központok felé.

Arad megyében azok a tanárok, akik magyar nyelven kívántak vizsgázni, a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetemen tehették meg, az óvónők és tanítók pedig a nagyváradi Pedagógiai Líceumban. Akik román nyelven vizsgáztak, a Temesvári Nyugati Tudományegyetemre, illetve az aradi Pedagógiai Líceumba kérték az iratcsomóik elküldését.

A tanfelügyeletet illetően az egyéni látogatás lényegesen változott az elmúlt időszakhoz képest: kötelező volt 4 tanóra megfigyelése, a tanórán kívüli munkát az igazgató értékelte, és nem jelentett külön jegyet, csak bekerült a jegyzőkönyvbe. Ezek 1,5-2 oldalasak voltak, és nem tértek ki aprólékosan az óraelemzésekre. Hogy milyen minősítéssel lehetett a vizsgára jelentkezni, az változott, de ritkán fordult elő 7-es vagy annál kisebb érdemjegy, nagyrészt 9-es és 10-es jegyek találhatók. A hetvenes években néhány évig minősítést vezettek be

(nagyon jó, jó, elégséges, elégtelen), de ezt a minisztérium visszavonta.

A hetvenes évek közepétől rendelkeztek úgy, hogy a pedagógusok, sikeres inspekció után a saját iskolájukban, nyilvánosan védjék meg az I. fokozati dolgozatukat. A nyilvánosságot a jelölt és az igazgató közösen határozták meg (volt, ahol csak néhány pedagógus vett részt, de ma is van olyan, hogy a teljes tantestület részt vesz a megvédésen, ami a kis iskolák esetében az intézmény szakmai ünnepének számít). Pécskán Tóth József földrajz szakos tanár, az aradi 1-es Iskolában Pávai Margit tanító volt az első, aki az iskolában, kollégái előtt védte meg I. fokozati tudományos dolgozatát, mindkét esetben kolozsvári egyetemi bizottság bírált, a kollégák hozzászólhattak.

Nem hiányoztak ebben az időszakban sem az egyének vagy az iskola munkáját ellenőrző tanfelügyeletek. A megyésítés után a magyar főtanfelügyelő-helyettes mindig vigyázott, hogy a magyar vagy magyar tagozatú iskolák látogatásánál a csapatnak mindig legyenek magyar tagjai (többnyire módszertanosok, azaz önkéntes, de felkért segítők). Külön érdemes kiemelni Princz Pál tanfelügyelő nevét, aki akár kilométereket is gyalogolt, hogy egy év alatt minden iskolát meglátogasson. Így jutott el Bélzerindre, Gyulavarsándra, Simándra, a gyoroki telepi iskolába vagy más – egy, illetve két tanítóval működő – intézménybe váratlanul, de kollegiális, segítő szándékkal.

1990 után még jobban megváltozott a tanfelügyelet stílusa. Nem a negatív dolgokra vagy rendszeres hibák keresésére esett a hangsúly, hanem kimondottan az irányítás és ellenőrzés lett a fő cél. Az óralátogatások utáni beszélgetések kritikai része nem mindig került be a jegyzőkönyvbe. Húsz év alatt Princz Pálnál is többször járt a magyar tanítóknál és óvónőknél Kiss Anna. De nagyon sok módszertanos nevével találkozunk a jegyzőkönyvekben, az I. fokozattal rendelkező csikys pedagógusok többsége végzett felügyeletet a megye magyar iskoláiban.

Egy igen érdekes felügyeleti módszert vezetett be a minisztérium RODIS elnevezéssel. Ez azt jelentette, hogy az iskolák egy hónappal korábban már tudtak a felügyeletről, minden pedagógust meglátogattak órán, a tanfelügyelőség képviselői találkoztak szülőkkel, a helyi tanács képviselőivel, civil és egyházi képviselőkkel. Azaz kialakult egy kép arról, miként ítélik meg az iskolát a helységben, milyen hiányosságok vannak, illetve miket sikerült megvalósítani. Egy hónappal később kötelező volt ismét odalátogatni, és a jegyzőkönyvbe vett javaslatok megvalósításait ellenőrizni. Bár a pedagógusok többsége nem kedvelte ezt a módszert, nagyon sok iskolát és óvodát felrázott többéves álmából az inspektorvárás.

Következzék néhány érdekesség.

A tanfelügyelői csapat a (kicsi) majláthfalvi iskolába érkezett, s mindenki az órarendet tanulmányozta. A testnevelés szakos tanfelügyelő azonnal kiszúrta, hogy aznap egytől kettőig mind a négy felső tagozatos osztályban tornaóra van. Kiderült, hogy minden osztályban más-más tanár tanít tornát, vagyis – az igazgatón és a matematika szakos tanáron kívül – mindenkinek kell ez a heti 2 óra a 18 órás normához. De persze se sportfelszerelés, se munkaterv nem volt. Lett is ebből cirkusz, hiába voltak a szaktanárok jók a saját tantárgyukból. De két hét múlva minden tanárnak volt saját tréningje, nem esett egybe két osztály tornaórája, és még szakirodalmat is olvastak.

Majdnem hasonló volt az eset Kisperegen, ahol a mezőgazdaságtant tanította négy tanár a négy osztályban, ugyanabban az órarendi pozícióban. Itt azonban mentségükre szolgált, hogy mind a négyen falubeliek voltak, azaz a mezőgazdaságot otthonról, gyermekkorukból ismerték.

Czeglédi József főtanfelügyelő-helyettesnek egyik vesszőparipája volt az irattárak (archívumok) ellenőrzése, ami általában rendetlen volt minden iskolában. Utódjaiként átvettük a stílusát, és nem volt hiába. A kétezres évek elején bevezették, és visszamenőleg is kötelezővé tették, hogy az osztályfőnöki díjakat is be kell számítani a nyugdíjazási illetékbe. Nosza, megindult több száz pedagógus, hogy egykori iskolájától ezt az okmányt kikérje. Ahol rend volt, ott megoldódott hamar, de volt iskola, amelyben akár egy hónapig is eltartott, amíg a régi fizetési lapokat megtalálták.

Tanfelügyelet van ma is. Tapasztaltam Magyarországon, Németországban vagy akár Szlovákiában. De hogy hol milyen hasznos, az elsősorban két embertől függ: a tanfelügyelőtől és a pedagógustól, akit meglátogatnak. A jó tanfelügyelet nem ijesztő, hanem kollegiális tapasztalatcsere, a létező oktatási folyamat része.

Végül egy helyesbítés: az előző lapszámban a 2. megjegyzésben Telbis Margit pécskai orosz nyelv-szakos tanárt, vélhetően férje után, bolgár nemzetiségűnek neveztem. Leánynevén Nigel Margit 1957-ben érettségizett a 4-es Középiskolában, tehát magyar osztályban és magyar nemzetiségű volt.

Rogoz Marianna

SAJNOS, MINDEN VÉGET ÉR EGYSZER

Több korábbi írásban is már beszámoltunk arról, hogy iskolánk, az aradi Csiky Gergely Főgimnázium, testvériskolai kapcsolatot tartott fenn 2007 márciusától a lódzi Bem József Gimnáziummal.

Idén mi látogattunk el hozzájuk, és részt vehettünk számos érdekes iskolán belüli és iskolán kívüli tevékenységen. Tizenegy tanítványunknak vendéglátóink bemutatták iskolájukat, városukat és fővárosukat. Velük együtt látogattunk el egy volt textilmágnás palotájából kialakított múzeumba, megcsodáltuk sétálóutcájukat, és ügyes-

kedhettünk origamiban, valamint sportvetélkedőkön is.

Megtekintettük az elmúlt tíz esztendő közös eseményeiről készített bemutatót, s így most még jobban fáj a végleges búcsúzás.

Nem ők, és nem is mi döntöttünk így.

A lengyel tanügyi rendszer teljes reformjának tulajdonítható kapcsolatunk megszakítása. Iskolájuk, amelybe eddig 7–9. osztályos diákok jártak (idén már csak 7. és 8.), átalakul 1–8 osztályos általános iskolává. A jövő tanévben a mostani hetedikesek végzősök lesznek, és beindul az első

osztály a 6-7 éves kisdiákokkal. Az iskola neve is változni fog, a pedagógusgárda pedig teljesen kicserélődik. Tehát nem lesz, aki továbbvigye a kialakult partnerséget.

Pedig szép volt, hasznos is volt. Az angol nyelv aktív gyakorlása mellett megismerkedtünk történelmükkel, hagyományaikkal, meglátogattuk érdekes városaikat, megkóstoltuk ételeiket, együtt szórakoztunk, sportoltunk, vetélkedtünk.

Az elején kicsit nehézkesen indult be ez a kapcsolat, a gyerekek, szülők és a kollégák részéről is volt egy kis tartózkodás. Napjainkban viszont már jó híre ment a testvériskolai viszonynak, a visszajelzéseknek köszönhetően. Éppen ezért egyre több diák érdeklődését keltette fel az évente esedékes egyhetes közös tevékenység.

Volt mit tanulnunk egymástól.

Sajnos, mire belejön az ember valamibe, addigra az már véget is ér. Így szokott ez történni.

Ígéret van a kapcsolat létrehozására egy másik iskolával; a lengyel kollégák szeretnék a kapcsolat folytatását. De ez nemcsak tőlük függ, hanem az új iskola vezetésének hozzáállásától.

Tadeusz Kaczor úr, Magyarország lódzi, tiszteletbeli konzulja, részt vett ottlétünk utolsó napján egyik közös tevékenységünkön. Ekkor biztosított arról, hogy mindent megtesz annak érdekében, hogy, őt idézve, „ne veszítsünk el benneteket, azaz Arad (vagyis iskolánk) és Lódz között a kapcsolat megmaradjon.” Hogy ez sikerül-e, majd csak ősszel, az új tanév kezdete után fog kiderülni.

A szálak még nem szakadtak el, hiszen úgy a diákok, mint a tanárok tarják még a kapcsolatot egymással.

Bízom abban, hogy, a pár évvel ezelőtti sikeres kapcsolatteremtéshez hasonlóan, most is megtalálják az érdeklődő iskolát.

Helytörténet

Stefanov Titusz Sever Dan

AZ ARADI TURIZMUS RÖVID TÖRTÉNETE (5.)

CZÁRÁN HALÁLÁTÓL AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚIG

1906. február 25-ével folytatjuk. A bizottság gyűlésén nyilvánosságra hozták, hogy Czárán családja és rokonai 6000 koronát helyeztek letétbe az EKE kolozsvári számlájára, s ennek az összegnek az évi kamata kizárólag csak azok számára lesz elérhető, akik új turisztikai látványosságot fedeznek fel a Bihar-hegységben.

1906 júliusának derekán az Aradi Turisztikai Egyesületnél megjelent és bemutatkozott Szigmeth Károly (mérnök, geológus, barlangász), aki, tudomást szerezve Czárán Gyula haláláról, felajánlotta segítségét az egyesületnek (főleg barlangászat terén). A következő évek munkájáért az egyesület tiszteletbeli taggá választotta 1908. június 6-án (1. Fotó 1).

1910. január 5-én az egyesület szokásos gyűlésén Schill József (1. Fotó 2) elnök bemutatta a

Gajna-hegyi (Găina) menedékház tervét (1. Fotó 3), melyet Razel József királyi mérnök készített el ingyen. Úgy döntöttek, hogy a menedékház a Czárán Gyula nevet viselje. Schill József és Záray Jenő ösztönzésére a munkálatok gyorsan haladtak, 1911. július 16-án kezdődtek el. (Sajnos a menedékház nem volt hosszú életű, az első világháború alatt vagy után tűz áldozata lett, de alapjai állítólag még most is megvannak.)

Ugyanebben az évben, 1910. július 1-én jelent meg az egyesület évkönyvének első száma, amit még 16 kiadvány követett.

Az év végi értékelésen kiderült, hogy az egyesületnek 843 tagja volt, ebből különböző okokból lemondott tagságáról 380, így maradt 563 tag.

1911-ben megalakult az Aradi Munkások Testnevelő Egyesülete.

1912-ben az aradi újságok tele voltak Klein Lajos pécskai tiszttviselő bravúrával, aki július 2–26. között gyalog tette meg az utat Pécska és Berlin között.

1913. szeptember 22-én felszentelték a Gajna-hegyi menedékházat. Az avatás nagy nyilvánosság előtt történt, a Magyar Királyi Természettudományi Társaság több magas rangú tagja is részt vett, akik ebben az időben tartották konferenciájukat Aradon.

Helyi résztvevők (l. Fotó 4): Barta Elemér (tanár), Dömötör Bertalan (tanár), Nesnera Aladár (mérnök), Apor Lipót (bíró), Schill József (bírósa-gi jegyző, A. T. E. elnök), Dr. Réthly Antal (egyetemi tanár, meteorológus), Dr. Lóczy Lajos (egyetemi tanár), Záray Jenő (tanár), Dr. Strompel Gábor (egyetemi tanár), Dr. Schilling Gábor (egyetemi tanár), Záray Géza, Hanzéros Géza (gyógyszerész).

1914. július 3-án jelent meg a hír, miszerint Nagyhalmágyon megalakult az aradi egyesület vidéki fiókja, választott elnöke Édes Elemér (bíró), aki egyben a Gajna-hegyi menedékház felelőse is, alelnök Moldoványi László (kerületi ügyész), titkár Hanzéros Géza, pénztáros Scherr Armin kereskedő, jegyző Dr. Schiller Ernő, ellenőr Ajtay Viktor banktisztviselő és turizmusfelelős, adminisztrátor Jeszenszky Elek ügyvéd, további felelős tagok Szerény Sándor jegyző, Gergely Lajos mérnök, Dr. Tarján Rezső.

1914. július 28. – megszólaltak a harangok, megkezdődött az első világháború, amelyet szomorúság és sötétség követett, pusztulás és megaláztatás várt mindenkre, sokan meghaltak vagy eltűntek.

De az életnek tovább kellett haladnia, mert az emberek keresték a szabadságot.

Fordította:
Siska-Szabó Zoltán

Fotó 1

Fotó 2

Fotó 3

Fotó 4

Piroska István

BETILTOTT CSÁRDÁS

Nem mindennapi eseményről számol be az *Erdélyi Hírlap* 1925. augusztus 12-én: A helyi lovas divízió parancsnokságának utasítására a katonaság augusztus 11-én este hatkor kordont vont a színház köré, senki se ki, se be. Az előző napokban az aradi teátrumban Rózsahegyi Kálmán vendégszerepelt, ezen az estén Jules Romaine *Kitartás* című vígjátéka lett volna műsoron, ezt akadályozta meg ilyen brutális módon a katonaság. A betiltást Robu polgármester (kissé zavartan) közölte Fekete Mihály direktorral, aki azonnal elindult, hogy az ügy tisztázása érdekében megkeresse Scărișoreanu tábornokot, de ő nem volt megtalálható a városban. A pánik kitörőben volt: a közönség – a vendégszereplés miatt feláron vásárolt jeggyel a zsebében – az épület előtt toporgott idegesen, a színészek pedig benn. Végül megengedték, hogy a nézők bemenjenek, és egy másik darabot, Szenes Béla *A csirkefogó* című vígjátékát tekinthetik meg – Rózsahegyi Kálmán nélkül. Mint utóbb kiderült, nem a darabbal volt baj, hanem a neves pesti színésszel, aki mellel a Magyar Színészegyesület alelnöke volt, és lényegében azért jött Romániába, hogy Bukarestben folytasson megbeszéléseket a két szomszédos ország színésztársadalmának közeledése érdekében. A román fővárosban többek között azt is megbeszélték, hogy milyen román szerzők műveit fogják Magyarországon bemutatni. A tárgyalások befejezése után került sor – más városok mellett – az aradi fellépésekre. S hogy akkor miért tiltották le itt a negyedik fellépését, az mai szemmel nézve abszurdnak tűnik: augusztus 8-án este *A Gyurkovics lányok* bemutatásakor Rózsahegyi hagyományos népi táncot, csárdást táncolt a színpadon, amit a közönség lázas tapsorkánnal honorált. Az átlagos nézők ebben nem láttak semmi rendkívülit; a lap kritikusa következő nap, augusztus 9-én csupa általánosságot ír az előadásról: *A Gyurkovics lányok* kissé elavult vígjáték, de jó volt nézni a kitűnő szereplőket, akik stílusosan hozták a darabot, „láthattunk huszárvirtust, cigányprímást,

bakfisromantikát”, Rózsahegyi kitűnő volt az ezredes szerepében. A közönség soraiban ülő Vulpe Josif sziguranca főnök azonban másként fogta fel a dolgokat. Szerinte Rózsahegyi a csárdással provokált, a közönség pedig tüntetett a nagy tapssal. (A nézőtéren volt Ștefan Marcusz művészeti felügyelő is, aki értett magyarul, tehát tisztázhatta volna a helyzetet, de ezt nem tette meg.)

Hát igen, a csárdás, amely vörös posztó volt az akkori hatóság szemében. De a magyar nemzeti karakterű tánc iránti ellenszenvük gyökere sokkal régebbre nyúlik vissza. A helyi lapok már a 19. század végétől gyakran írtak arról, hogy a „román bálokon” résztvevők a divatos keringők mellett magukénak vallották a szerb eredetű „szirbát” vagy a lengyel–osztrák polkát, de a csárdást nem táncolták. Nagy port kavart például az 1900-as évek elején a váradi román jogászok bálja, ahol a táncrendből ezt a táncot törölték.

Az 1920-as impériumváltás után a táncos öszszejövedeleken már tilos volt a magyar népi táncot „húzatni a cigánnyal”, akik aztán megtanulták a horát, a szirbát muzsikálni. Még a hivatalosan működő Magyar Párt (az RMDSZ elődje) által szervezett bálakon is csak maximum egy csárdást engedélyeztek.

A csárdás iránti ellenszenv divatban volt már a Habsburgok idején is, hiszen ez a tánc a magyaros öltözékekkel együtt a nemzeti elnyomás elleni tiltakozás jelképe lett a történelmi idők folyamán, s ők nem igazán szerették a „magyarkodást”. A románok talán ezt örökölték az osztrákoktól, akik – mint közismert – a kiegyezéskor Árpád népével kötöttek szövetséget, de az „oszd meg és uralkodj” szellemében támogatták a történelmi Magyarország területén élő nemzetiségek magyarellenes megnyilvánulásait (az események közismertek). A románság „osztrákhúsége” máig megmaradt: ami jó az impériumváltás előtt megvalósult, az az osztrákok műve (és nem a magyaroké), helyi viszonylatban ezt mutatja a város történetét bemutató kiállítás a Kultúrpalotában, s ezt vallják kö-

zülük sokan a hétköznapi életben is, amint azt én is (mint sokan mások) személyesen tapasztaltam.

Ez év márciusában a színháztörténeti könyvünk bemutatója előtt a neves aradi direktor, Szendrey Mihály unokájának szeretttük volna megmutatni belülről az aradi színházat, amely a kora délelőtti órában éppen nyitva volt valamilyen rendezvény okán. Ennek az egyik szervezője, aki megengedte, hogy bemenjünk, mondott néhány szót az épület történetéről, nagy büszkén vallva, hogy ennek elődjét (1874-ben, 1885-ben) a Habsburgok építtették. Pedig arra büszkébb lehetett volna, hogy mindkettő költségét a város fizette (persze a magyar időben). 1868 novemberében a város pályázatot írt ki egy új színházépület tervezésére, és Skalnitzky Antal tervét fogadták el. 1874 szeptemberére készült el az új színházépület. Az építés összköltsége (színház és a két bérpalota) 463.436 forint volt, s a költségek fedezésére a város kölcsönt vett fel, amelynek részleteit a bérpaloták jövedelméből fizették. Tehát a várost terhelte a kölcsön, és nem a Habsburg-házat, ahogyan ez történt a tűz után emelt második épület esetében is, amikor a Biztosító Társaság által kifizetett valamivel több, mint 130.000 forintot pótolták ki, szintén a város költségvetéséből (a lakosság által befizetett adókból) 181.000 forintra, amennyibe a Halmay Andor által tervezett új épület került.

Azt se feledjük, hogy idén júniusban a városháza dísztermében és a színházban megtartott, kiállítással összekötött rendezvénysorozat költségeit a város állta. A magyar színjátszás kezdetének kétszáz éves évfordulóját ünnepeltük, ami azt is mutatja, hogy színészetünk megbecsült tartozéka Arad történelmének.

Révkomáromban a kilencvenes években létrehozott Európa-udvarban a városhoz kötődő legtöbb magyar történelmi személyiség szobra megtalálható (II. Andrástól Mátyás királyon át Kossuthig, Széchenyiig), a városháza tornyának órája pedig delente a Klapka-indulót játssza, és egy szép termetű huszár „jön elő” a kis ablakból.

A szerbiai Zomborban a feliratok (utcanévek, üzlet- és intézménynevek) háromnyelvűek (szerb, magyar, horvát), továbbá az ottani születésű Schweidel József Aradon kivégzett vértanúnak a szülőháza előtt szobrot emeltek, amelynek talapzatán mindig van friss virág. (S ettől egyik város sem került vissza Magyarországhoz.) Mert úgy látszik, Szlovákiában vagy Szerbiában többen úgy gondolják, hogy a közös múlthoz tartozó személyiségek, bármilyen nemzetiségűek is, részei mindkét nép történelmének. Ugyanúgy, ahogy a

közös román–magyar múlt része a csárdás vagy a Magyar Királyság jeles személyiségei.

„A harcot, amelyet őseink vívtak, békévé oldja az emlékezés” – írta egykor József Attila.

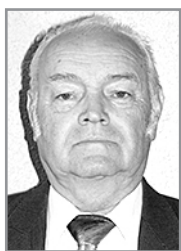
Vajon az utódaink megérik-e valaha, hogy a költő szavai valóra váljanak?

Széchenyi István szobra Révkomáromban

Schweidel József tábornok mellszobra Zomboron

Dr. Vajda Sándor

AZ AKUPUNKTÚRA REJTÉLYEI

Az akupunktúra egy ősi kínai gyógymód, a hagyományos orvoslás egyik ága, amely során bizonyos, testfelszínhez közeli területek, pontok ingerlése történik.

A hagyományos kínai gyógyítók szerint az egészség azt jelenti, hogy harmonikus a szervezet energiakeringése. Ez az energia a Qi (ejtsd csi), amit életerőnek nevezünk, és amely úgynevezett meridiánokban (energiacsatornáknak) kering, és bármilyen akadályoztatása betegséghez vezet. Az akupunktúra képes megszüntetni az energiaelosztás zavarát és az energiát a megfelelő helyre terelni. Ezzel segíti a szervezetet saját működésének helyreállításában.

Megkülönböztetnek tápláló, védelmi, öröklött, szerzett stb. energiákat, amelyek a csatornák (meridiánok) összefüggő hálózatában keringve átadják energiájukat egymásnak, illetve a hozzájuk tartozó szerveknek. A bioanyag stimulációjának különböző formái függenek az elérendő szövetek mélységétől, amelyek a következők lehetnek: a bőr, a kötőszövet, az izom, az izompólya, a csonthártya, az idegdúcok (ganglionok) és az idegek. A stimulációs eszközök lehetnek a klasszikus tűk (amelyeknek átmérőjük 0,16–0,46 mm, hosszuk 13 mm-től akár 130 mm-ig terjedhet), de erre a célra alkalmazhatnak elektromos, elektromágneses és lézer energiákat is. A meridiánok meghatározott helyein specifikus akupunktúrás pontokat találunk, ahová a tűk vagy az egyéb stimulációs eszközök kerülnek. A gyógymód hívei szerint ezek a láthatatlan pontok finom tapintással érezhetők, és betegségek esetén érzékennyé válhatnak. Az akupunktúra ellenzői ezeket csak valamilyen misztikus elképzelésnek tartják, ámbar több kutató is méréseket végzett, amelyekkel bizonyították a biológiailag aktív pontok létezését. Niboyet francia kutató 1946-ban felismerte, hogy az akupunktúrás pontok felett a bőr elektromos ellenállása kisebb, de ugyanilyen eredményre jutott Grall 1965-ben, majd Okazaki japán kutató 1975-ben, és ezen megfigyelésen alapszik a pontkereső eszközök

kifejlesztése és alkalmazása. A bioaktív pontok tanulmányozása során, Bergman 1982-ben kimutatta, hogy a pontok infravörös kisugárzása erőteljesebb, mint a bőr többi felületén,

Eőry pedig kvantitatív mérésekkel igazolta, hogy a pontok által kibocsátott szén-dioxid mennyisége nagyobb, tehát ott fokozottabb anyagcsere zajlik. Az akupunktúrát alkalmazók szerint a stimulálható pontok mérete általában 1-5 négyzetmilliméter. Senelar (1987) szerint testpontként több mint 360-at ismerünk, amelyekhez kiegészítőül jönnek a szatellita és mikrorendszerek pontjai.

Az akupunktúra reflexterápia, ami annyit jelent, hogy a testnek a meridiánokon elhelyezkedő meghatározott pontjain beszúrt tűkkel a pontokhoz tartozó szervekre vagy akár szervrendszerekre lehet hatni. Ez a hatás lehet idegi, hormonális, izomlazító, az ereket vagy esetleg az egész immunrendszert aktiváló jellegű. Bizonyos pontok élénkítik, energiával töltik fel a csatornát, illetve a hozzátartozó szervet, mások nyugtató, illetve lecsapoló hatást fejtenek ki, megint mások a harmonizálást szolgálják.

Az akupunktúra terápiás felhasználhatósága igen széles skálán mozog: mozgás és idegrendszeri fájdalomtünetek, allergiás betegségek, hormonális problémák, szív- és keringési zavarok, vérnyomásproblémák, szapora pulzus, ideges gyomorpanaszok, székrekedés, bizonyos bőrbetegségek, nőgyógyászati panaszok, urológiai és szexuális problémák, testsúlycsökkentés, dohányzásról való leszoktatás stb. Mind több adat lát napvilágot az utóbbi években az akupunktúra hormonális hatásairól. Sikerült ovulációt előidézni ezzel az eljárással, de nagyon hatásos az elektroakupunktúrás fájdalomcsillapítás is, amellyel

magas áramintenzitással sebészi fájdalomcsillapítást értek el.

Vannak azonban ennek a módszernek is ellenjavallatai, ilyenek a lázas állapotok, a szervezet kimerült öngyógyító képessége, a súlyos idegrendszeri károsodás, valamint természetesen az akut sebészi beavatkozást igénylő kórképek.

A kezelés általában a testen vagy a fülön zajlik, de bizonyos esetekben a fejbőrön is végezhető. Régen arany- vagy ezüstitűket alkalmaztak, ma már többnyire rozsdamentes acélötvözetből készült tűket használnak, de ezenkívül elterjedt a lézer-akupunktúra, ahol a tű helyett lézerfényt alkalmaznak. Rendszerint a kezelés fekvő történik, alkalmanként 20-30 percig tart, és három-hat naponként lehet ismételni. A kúra tartama a betegség súlyosságától függ, illetve attól, hogy mennyi ideje állnak fenn a tünetek. A kezelési sorozatot, ha szükséges, fél vagy egy év után meg lehet ismételni. A tűk beszúrása picit fájdalommal jár (mint egy szúnyogcsípés), amit jellegzetes bizsergő érzés követ. A terápiát végzők szerint a kezelések során egyre intenzívebben érezhetővé válik az energia áramlása, majd kiegyenlítődése.

Románia területén a régészek agyagszobrokat találtak, amelyek i. e. a IX. századból származnak, és azokon az akupunktúrában használatos meridiánok vannak feltüntetve. (Az agyagszobrok a Nemzeti Történelmi Múzeumban találhatóak.) Nálunk az akupunktúra 1952 óta legális orvosi tevékenység, és gyakorlását – akárcsak a többi nem hagyományos terápiáét – a 118/2007-es törvény szabályozza. Ennek értelmében ilyen kezelést csak szakvizsgával rendelkező és felsőfokú egészségügyi képzésben részt vett személy végezhet. Az alternatív kezeléseket alkalmazó rendelők (országszerte több mint 2000) szerződést köthetnek Egészségbiztosítóval is.

Az orvosok körében sok vita folyik arról, hogy az akupunktúra milyen egészségi problémákra és mennyire hatásos, és sok tudós állítja, hogy ez a terápia egy nagy átverés. Prof. Dr. Boldogkői Zsolt (a Szegedi Tudományegyetem Orvosi Biológiai Intézetének intézetvezető igazgatója) egyik tanulmányában írta: „Az autentikus tudományok mellett azonban él és virul egy párhuzamos árnyékvilág, az áltudományok hatalmas birodalma. A legintenzívebb támadás az orvostudományt éri; az orvosok és a tudományalapú gyógyítás presztízse soha nem látott mélységek felé zuhan. Az alternatív medicinák népszerűsége viszont egy ezzel ellenkező, felfelé ívelő dinamikát mutat. Az egyik legnépszerűbb módszer ezek közül az aku-

punktúra.” A professzor szerint a kínai gyógyítás fogalmai, mint a csi, a meridiánok, a jin és jang a nyugati orvoslás számára értelmezhetetlenek, létezésük nem igazolt, az akupunktúrák pontok pedig semmiféle élettani megfelelővel nem rendelkeznek. A kételkedő kutatók cáfolják a gyógy mód hatásosságát, és szerintük az akupunktúra eredménye nem más, mint placebo hatás, tehát a hit hat.

Az ENSZ Egészségügyi Világszervezete (WHO) 1979-es jelentésében pozitívan értékelte az akupunktúrák kezeléseket. 2003-ban ezen világszervezet hivatalos állásfoglalása szerint „semmi baj sincs az akupunktúrával: bizonyos betegségekre egyértelműen hatásos, másoknál pedig a bizonyossághoz még tovább kell folytatni a tesztelést.” Számos kutató szerint a WHO szakszerűtlen véleményt közölt, és a jelentést szerkesztő személyek elfogultak voltak az akupunktúra iránt. Bár a hagyományos kínai szakirodalom korábban nem említhette a beavatkozásoknak az élettani hátterét, újabban viszont kiterjedt kutatások folynak mind Keleten, mind Nyugaton a hatásmechanizmus alapjaival, a szerteágazó élettani hatások magyarázatával kapcsolatban. Számos kutató szerint az akupunktúra a nyugati orvostudomány számára értelmezhetetlen, bizonyíthatatlan elvekre épül, hatásmechanizmusa ismeretlen, hatása nem tér el a placebótól.

Könyvészet:

Boldogkői Zsolt: *Az akupunktúra nem működik*, Index.hu, 2014.

Boros M.: *Az akupunkciós dilemma: paramedicinális mágia vagy potenciális aneszteziológiai módszer*, in: *Orvosi Hetilap*, 118. sz, 1977. p. 26–27.

Deadman P.–Baker K.–AL-Khafaji: *Manual of Acupuncture*, in: *Journal Of Chinese Medicine Publications*, 2007.

Debreceni László: *Akupunktúra a gyógyításban*, Medicina Kiadó, Bp., 1989.

Dravetzky Éva: *Akupunktúra: Elmélet, gyakorlat*, Haller Média Kiadó, Pécs, 2000.

Eke Károly: *A keleti gyógyítás útjain*, Medicina Kiadó, Bp., 1986.

Hegy Gabriella: *Mechanikus biostimuláció*, Disszertáció, 1999.

Pálos István: *A hagyományos kínai orvoslás*, Gondolat Kiadó, Bp., 2004.

Rédey Tibor–Kozma László: *Laser terápia-akupunktúra. Kézikönyv*, Kozág Bt. Kiadó, Pécs, 1995.

Marton Sándor: *Kritikus bevezetés az akupunktúra elméletébe és gyakorlatába*, Kaposvár, 1986.

Vinai A.: *A kínai akupunktúra és filozófiai alapjai*, in: *Orvosi Hetilap*, 100. sz., 1959.

Piros Dénes

EGY HETVENÉVES ÉRETTSÉGI TALÁLKOZÓ ELŐTT

Nem mindennapi eseményre készülnek a hajdani Római Katolikus Főgimnázium (K. G.) utolsó végzős osztályának még élő növendékei. Eddig 15 alkalommal került sor osztálytalálkozóra.

Sajnos, már csak négyen maradtunk: ketten külföldön, ketten pedig Aradon. Molnár Károly Kaliforniában, Stárcsevics Irén Pesten él. Ők az idősebbek, 90 évesek. Deme Gitta és jómagam, a 88 éves „fiatalabbak”, itthon maradtunk.

Az augusztusra tervezett találkozóról Karcsi barátunk hiányozni fog, így két hölgy társaságában fogok majd emlékezni az eltelt évtizedekre. Lesz majd bőven miről beszélgetni, hiszen minden esztendőnek megvan a maga külön története.

Hogyan is kezdődött a nyolc viszontagságos gimnáziumi év?

1940 őszén közel 100 kisdíák iratkozott be a nagy tekintélyű dr. Fischer Aladár által vezetett K. G. párhuzamos A és B osztályába. Ekkor még senki sem tudta – honnan is sejthette volna? –, milyen nehéz évek állnak előttünk, mennyire megrikulnak majd soraink az érettségiig.

Az első komolyabb akadály már tavasszal jelentkezett: az I. B osztálynak eredetileg megígért nyilvánossági jogát a Tanügyminisztérium nem adta meg. Így év végén a diákoknak a Moise Nicoară Líceumban, idegen bizottság előtt kellett vizsgáznuk. Ezen a rostán aztán nagy részük ki is esett. Ősszel már csak egy összevont osztályban folytatódhatott a tanítás.

1941-ben a második világháború szele Aradot is elérte: a gimnázium épületét német katonai kórházzá alakították, bennünket pedig szétszórtak a városban. A másodikosokat, több más osztállyal együtt, a minorita rendház fogadta be.

Ezt követően az iskola a Flórián utcai (mai Csajkovszkij) kis épületbe (a jelenlegi bentlakásba) költözött, ahol legalább együtt voltak a tanárok diákjaikkal.

Véget ért a harmadik gimnáziumi év, és következett az emlékezetes 1943/44-es esztendő, amely

mindjárt az elején tragikus eseménnyel kezdődött: Budapesten váratlanul elhunyt szeretett igazgatónk, Dr. Fischer Aladár.

A tanítás a háborús események hatására már áprilisban befejeződött, de számunkra következett egy újabb megpróbáltatás, a negyedik gimnáziumi év után kötelező „kisérettségi”. Az öt tantárgyas, igen nehéz vizsgára a Moise Nicoară Líceumban, idegen bizottság előtt került sor, amely mindössze nyolcunknak sikerült. Közben 1944 nyarán Aradot súlyos légitámadás érte. Ezt követte két katonai bevonulás, amelynek hatására egy gyökeresen megváltozott politikai helyzet alakult ki.

A következő tanév csak 1945 januárjában kezdődött el, de gimnáziumunk felső tagozata nélkül. Ekkor határoztuk el Molnár Karcsi barátommal, aki mindvégig a padtársam is volt, hogy beiratkozunk a Moise Nicoară Líceum ötödik osztályába. Mindketten nagyon jól tanultunk, folyékonyan beszéltünk románul, így aztán, mire 1945 tavaszán véget ért a nagy világegyezés, mi is befejeztük az újabb tanévet.

Ősszel gimnáziumunk végleg megkapta a nyilvánossági jogot. Beindulhatott újra a felső tagozat, és mi ketten is beiratkozhattunk a hatodik osztályba. Időközben több társunk nagyváradi gimnáziumokban magántanulóként abszolválta az ötödik osztályt. Így velük megalakulhatott egy 35 fős osztály, ahová, legnagyobb örömünkre, először az iskola történetében, lányokat is felvettek.

Ami azonban nem változott: még két évig maradtunk a Flórián utcában, mivel – a változatoság kedvéért – iskolánkat most szovjet katonai kórházzá alakították.

De elérkezett az 1947-es esztendő, amikor végre visszakaptuk gimnáziumunkat, igaz, erősen leromlott állapotban. A Magyar Nemzeti Szövetség támogatásával és az igazgatóság szervezésében megindult a helyreállítás. Persze a szülők is kivették részüket. Júliusban egy jótékony célú Anna-bált rendeztek, amelybe a diákok is bese-

gítettek. Így aztán az őszi tanévkezdéskor, hat év után, ismét otthon lehettünk!

Osztályunkban ekkorra – a közös munka nyomán is – biztató közösségi szellem fejlődött ki, aminek eredményeként ötletes kis prózai és zenés műsort állítottunk össze. Ebben mindannyian szerepeltünk. Produkciónkat nemcsak Aradon, hanem Temesváron, Kisjenőn és Pankotán is bemutattuk. A bevételből fedeztük a tablónk, a bankett és egy rettyezáti kirándulás költségeit.

Az 1948-as tanévzáró ünnepségen, amely éppen egybeesett a gazdasági életben elkezdett, rossz emlékű államosításokkal, osztályunk nevében én tartottam a búcsúbeszédet. Ezt többször is átírtam, aztán kissé lámpalázasan, de szabadon mondtam el. Kifejeztem örömöm, hogy az utolsó gimnáziumi évet itt fejeztük be, megköszöntem tanáraink sikeres tevékenységét (ekkor még közismerten szigorú osztályfőnökünk, Dr. Schweitzer József is elérzékenyült), végül megígértem a sikeres helytállást a közelgő nagyváradai érettségien.

Rövidesen erre is sor került, és az idegen környezet dacára szépen helytálltunk. A nemrég elhunyt Fekete Borbála és jómagam pedig alig maradtunk

el az első három helyezettől, akik valamennyien váradiak voltak. Végül az őszi szessziót követően mind a 35-en sikeresen abszolváltunk. És ekkor teljesen váratlanul megjelent az a dekrétum, amelynek értelmében állami tulajdonba kerültek a felekezeti iskolák, így az alig 25 éves gimnáziumunk is, ami egyúttal azt is jelentette, hogy mi lettünk iskolánk utolsó végzős osztálya.

Eddig a történet. Elmúlt a hét évtized. Az élet ment tovább. Közülünk 18-an felsőfokú végzettséget szereztek, többségünk családot alapított, sikerrel boldogult a munkahelyén is, csak kevesen távoztak külföldre.

Elkezdődtek az osztálytalálkozók, aztán lassan fogyni kezdtünk. Előbb tanáraink távoztak, majd magunk is egyre kevesebben maradtunk. Végül hármunknak jutott osztályrészül, hogy a közelgő 16. találkozón megemlékezzünk hajdani iskolánkról, tanárainkról, osztálytársainkról.

Szorongó szívvel írom le utolsó soraimat, mivel, annak dacára, hogy derűlátó alkat vagyok, attól tartok, utoljára fogunk találkozni.

Elérkezett a végső búcsú pillanata.

Horváth Csaba

A SZENTANNAI GÓLEM ÉS A SIMÁNDI FÁRAÓ TÖRTÉNETE

Mielőtt helytörténész barátaim összevonnák szemöldöküket, és azon töprengenének, hogy hol is volt, ha egyáltalán létezett Szentannán zsidó hitközség, és mi az összefüggés Simánd és az egyiptomi fáraók között, előrebocsátom, hogy mindez személyes vonatkozású elbeszélés kíván lenni. A történet egy szentannai játszótéren kezdődött jó pár évvel ezelőtt.

Tavaszi volt. A gyerekek a homokozóban játszottak. Megformáltak egy emberszerű lényt. Ez nekem nagyon megtetszett. Olyan biblikus volt, mint amikor az Úristen megformálta az embert a föld porából. Ott feküdt kidomborodva a homokból. Feje, törzse, keze és lába is volt, folyófűből még haja is, és két eldobott szaloncukorpapírból félelmetesen csillogó szeme is, valamint apró kavicsokból egy hiányos, ám ijesztő fogsor. Magamban csak „homokzombinak” neveztem, mármint rendszertanilag, a padról figyelve evolúcióját. Hogy hogyan lett ebből a kisvárosi homokzom-

biból a prágai gólem helyi mása, azt mindjárt elmesélem. Nagyon bájosan, ugyanakkor félelmetesen hevert ott a hársfák árnyékában. A szaloncukorpapír csillogása pedig igazán megtette a kellő hatást, hiszen tekintete semmibemeredő, túlvilági, személytelen volt. Lélek nélküli. A folyondár frizura némi Gorgó-szerű jelleget kölcsönzött neki. A bordái ki voltak emelve, és a fiam még a szandálját is kölcsönadta neki, amennyiben lábra állna, és a halászkalapját, hogy ne süsse a nap a vizezhomok-koponyáját. A Géza

nevet adtuk neki. Géza, a szentannai homokzombi. A történet itt véget is érhetne, az akkori gombos telefonossal még egy fényképet is készítettem róla, hogy ne vesszen a feledés homályába. Aztán megkönnyebbülten visszaültem a padra.

Néhány perc múlva odajön a lányom. Meg tudnád csinálni, hogy éljen? Vagyis? Hogy felkeljen és járkáljon, mint az igazi zombik. Nem! Pedig pap vagy. Nem tudod feltámasztani a halottakat? Géza nem is élt, nem is volt halott, szóval elég kacifántos helyzetben volt. Ő is, én is. A kérdés jogos volt. Miféle pap az ilyen? Rendben. Megpróbálhatom – mondtam. Gyertek ide! Gondolkodni kezdtem, hogy is kell az ilyen Géza-féle lényeket életre hívni. Na? Sürgetett a lányom. Mindjárt kitalálok valamit – válaszoltam. Egyetlen módját ismertem az efféléknek, a prágai gölem esetét. A történetben az agyagfigura homlokára az EMET szót írta a rabbi, ami azt jelenti, igazság, és amikor azt akarta, hogy megálljon, vagy aludjon, vagy ne éljen, akkor letörölte a szó első betűjét, és a héber írásnak olvasata módosult MUT-ra, ami halált jelent. Nagy vonalakban ennyire emlékeztem a történetből. Rendben. Menni fog – mondtam biztatóan, aztán kerestem egy ágat, amivel a szavakat Géza homlokára karcolom majd. És tényleg felkel majd? De még mennyire! Csak mi maradtunk a játszótéren. A szél meglengette a hársfák lombjait, és Géza eddig még élettelen homokteteme fölött hideg fuvallat söpört végig. Érzitek? Igen. Figyeljete ide! Most egy varázsszót fogok Géza fejére írni, ami azt jelenti: élet. Azután háromig számolok majd, és amilyen gyorsan csak tudunk, futásnak eredünk, nehogy elkapjon. Egyszerre bölintottak, hogy értették. Megfogtuk egymás kezét, én felírtam a szót a homokzombi homlokára, és elkezdtem számolni. Lélegzetvisszafojtva figyelték a lassan kirajzolódó héber betűket, amik meseszerűnek tunk. Éledj! Háromra sikítva szaladni kezdtünk. A legközelebbi padra ugrottunk, miközben szívünk hevesen dobogott. Kacagva bújtunk össze. Géza továbbra is a játszótér homokjában várta a feltámadást. Nem sikerült? De. Amikor kimondtam azt a szót, hogy „Éledj”, abban a pillanatban mindhárman elhittük, hogy Géza felkel. Egyetlen pillanat volt, amikor a mese és a képzelet valósággá vált, és futottunk, sikítottunk, szívből, őszintén. Ez nagyon izgalmas volt – lihegték a gyerekek. Éjszaka eleredt az eső. Igazi tavaszi zápor. Másnap Géza még mindig ott feküdt. Dacolt a záporral. Alakja még kivehető volt.

Később a parkot felújították és átrendezték. Addig Simándra mentünk a játszótérre. Géza törté-

nete még frissen élt lelkünkben, és elhatároztuk, ismét megpróbálkozunk egy hasonló lény-nyel. Simándon a homokozóban két méternél nagyobb alakot formáltunk meg, részletesebben, alaposabban kidolgozva. Igazi szarkofág méreteket használtunk, mintha egy ásatá-

son lenne a csontvázszerű lelet. Simándi fáraónak soroltuk be a leletet, és a megfelelő néven gondolkodtunk. A Simándi Amenemhet volt az első változat, amit aztán átformáltunk Simándi Amenófiszra, röviden Simanófisz. Mindhárman elégedettek voltunk a kellően egyiptomi hangzású névvel, és az egyiptomi kinézettel is. Simanófisz nem kapott helyet az egyiptomi Királyok völgyében, így Simándon hantolták el. A szemei szintén szaloncukorpapírból voltak, rendkívül átható tekintettel, és egy pillanatig sem kételkedtünk a fáraó átkában, miközben farkasszemet néztünk az uralkodó maradványaival. Bordái közé egy eldobott, szív formájú eurokrémes dobozt is tettünk, érzékeltetve, hogy minden édesség kifogyott a zsarnok uralkodó szívéből, talán ezért is keseredett meg, és lett oly kegyetlen. Amikor elkészültünk, elégedetten leültünk egy padra, és vártuk a hatást. A fáraót nem akartuk életre kelteni. Talán nem lett volna igazi kihívás, ezért nem is erősködöttünk. Jelenléte biztosította, hogy a park azon része átok alatt van.

Nemsokára megjelent, akire vártunk. Egy fiatalember, rövidre vágott frizurával, a bőre egyiptomi árnyalatban sötétlett, a még annál is sötétebb napszemüvege agyig betolva, és sárhányó nélküli ezersebességes kerékpárján ficánkolva látszott rajta, keresi a kihívást. Gondolta, lerövidíti az utat, és a parkon keresztül a homokozón átvág, és majd így folytatja útját. Egymásra néztünk. Ő a mi emberünk – mosolyogtunk össze. Kétkerekű kincsvadászunk beletaposott a drótszamarba, és elindult a homokozón keresztül. Amikor meglátta Simanófisz fáraó múmiáját, ijedten kapta félre a kormányt, és csikorogtak a fékek. Feltolta napszemüvegét, és csak nézett, mint a hal a szatyorban, még tádogott is hozzá, aztán keresztet vetett, nagy ívben elkerülve alkotásunkat folytatta útját,

de még kétszer visszanézett, nem követi-e senki. Az éppen totyogó kisgyerek pedig cumiját is kivette ámulatában, és gőgicsélve mutatta a nagymamának, hogy milyen drága figura van a homokban. Valószínűleg haza akarta vinni.

A két történet a varázslatról szól. Amikor a pilanat élménnyé válik, és az élmény valósággá,

később pedig felejthetetlen emlékké, a boldogság harmatcseppjévé. A játékban a varázslatot kerestük. Azt, ami túlmutat a valóságon, kimozdít a komfortzónánkból. Olyankor még a világtörténelmet is képesek vagyunk átírni gyermekeink mosolyáért, egy szívből jövő kacagásért. És mondja valaki, hogy nem éri meg!

Tatár Etelka

CHICAGÓI LEVÉL

NYÁR, NYÁR, NYÁR

Igaz, a nyár még csak a város körül settenkedik, de azért a naptár napjai már fogynak, ami a júniust illeti. Sőt, ünnepélyesen bejelenthetem, hogy a nyár hivatalos első napja is elmúlt, azaz június 21.

Érdekes adatok birtokába jutottam, hála egykori temesvári kolléganőmnek, Tácsi Erikának, amelyek aztán izgalmas emlékképpé szövődtek.

Az egykori újsághírek a román tengerpartról, a Fekete-tengerről szóltak, az egykori strandokról, illetve fejedelmi családokról, akik idejártak pihenni, kikapcsolódni. Viszont a legérdekesebb számomra az az 1938-as törvény – komoly, jelentőségteljes évforduló –, amely a fürdőruha hosszát szabja meg a hölgyek számára. És még érdekesebb az a tény, hogy a törvényt be is tartatták – ajánlom ezt a mai amerikai nagyközönség figyelmébe –, ugyanis a tengerpartot centiméterrel, colstokkal felszerelt urak járták, akik így méricskelték a szoknya hosszát, és a csinos kis combikákat. Manapság arra is kíváncsi volnék, milyen kritérium alapján kapták meg az urak ezt az állást, ami elég kellemesnek mutatkozik mai szemmel, bár az is lehetséges, az ókirályság történelmi tradícióit figyelembe véve, hogy kizárólag csak eunuchok tölthették be a feladatkört. Erre vonatkozó dokumentumot, fényképet is láthattam, amely Bill Norton rendőrt ábrázolja méricskélés közben. Viszont rendkívül feltűnő volt számomra, hogy egyetlen apa vagy férj sem foglalkozott ilyesmivel. Talán jobban megbíztak a hatóságokban, vagy azok végezték kifogástalanul a munkájukat? Sőt, az is feltűnt, hogy nem a hölgy társadalomra bízták ezt a feladatkört.

A törvény alapján a szoknya hosszának, azaz a fürdőszoknya hosszának 12 cm-nek kellett lennie a térd felett. A hölgyek életkorára a törvény egyáltalán nem tér ki, viszont meg kell jegyezni,

hogy a törvényt amerikai mintára alkották. Hangsúlyozom, amerikai mintára...

Viszont ennek ismeretében már egyáltalán nem csodálkozom, hogy még a hatvanas évek közepén is gyakorolták ezt a törvényt országszerte, ha nem is fürdőruha terén, hanem úgy általában. Például aradi diákoskodásom idején középiskolánk vérmes igazgatónője, Fistyókné, időnként azzal keserítette amúgy is keserves fiatal éveinket, hogy méregette a szoknyánk hosszát, azaz egyenruhánk hosszát. Mert nekünk egyformán kellett öltözködnünk, viselkednünk, lépnünk és gondolkodnunk is. Manapság ezt is megértem, hiszen elsősorban a szocialista erkölcsről volt szó, másodsorban pedig a hazai tradíciókról, még ha azok a Kárpátokon túlról is érkeztek. Akkor már megszoktuk, hogy helyi vezetőink nem helyiek voltak, hanem oltyánok és moldvaiak.

Bár az igazsághoz tartozik, hogy a hatvanas évek végén velünk már elég sok volt a baj, ami ezt az egyen-életet illeti. Először is mi a magyar televíziót néztük, s így volt egy kis nyitásunk a nagyvilágra, főleg a nyugati világra. Természetesen szerettünk volna mi is úgy öltözködni, modern zenét hallgatni... Ezért aztán igen-igen Amerikapártiak voltunk, főleg a zenét illetően, mert ki politizált volna ilyen zsenge korban?

Manapság, amerikai líceumok körül forgolódva s látván az ifjú hölgyek toalettjeit, gyakran eszembe jut, hogy harcias igazgatónőnket megütötte volna a gula ennek láttán!

Viszont nagyon elszomorít, hogy ilyen undok törvényt pont Amerikából importáltak, még ha annak alkalmazása több évtizedet is késett fatornyos hazámban.

Chicago, 2018. június 23.

Koreck Aladár

EGYIPTOMI KALANDOZÁSOK (2.)

Mottó:

*„Azoknak a világnézete a legveszélyesebb,
akik nem nézhették meg a világot.” (Humboldt)*

Gízai látogatás – a piramisok varázsa

Egyiptom a piramisok országa. Ezek megtekintése kihagyhatatlan. A gízai homoksivatag alig néhány kilométerre van a metropolistól. A sivatag közepén méltóságteljesen törnek az ég felé a piramisok, hirdetve a hajdani birodalom dicsőségét. Három óriási és néhány kis piramis várt ránk, hogy megcsodáljuk őket.

Első utunk a Kheopsz-piramishoz vezetett, amely évezredek viharai után is 137 méter magasságú, oldalhosszúsága pedig 230 méter. Ma is talány, hogy az akkori technológiával hogyan tudtak ilyen csodálatos építményt létrehozni. Még ha fenn is maradtak bizonyítékok az akkori magas fokú mérnöki és csillagászati tudásról. Hihetetlennek tűnik, hogy az építkezéshez 2,3 millió két és fél tonnás tömböt használtak fel, túlnyomórészt kézi erővel. Ez a realizálás nemcsak csodálatos, de tulajdonképpen az első tudatosan szervezett megaépítkezés is a világon. Sajnos csak egy emberért, a fáraóért, akit istenként tiszteltek.

Csekély távolságra magasodnak a Khephrénés a Mükerinosz-piramisok. Az elsőnél megcsodáltuk az idő és a homokviharok ellenére máig megmaradt, eredeti, simára csiszolt kőborítást, a másodiknál, ami valamivel kisebb, de annál különlegesebb, a magasabb részeket borító, rózsaszínű gránátlapokat. Az őbirodalom építményei komor hallgatásban nézték Napóleon csatáját a mamelukokkal.

Különleges élmény volt körbejárnunk a titokzatos Szphinxet, amely őrzi a halott fáraók birodalmát. A köznép ma is a félelem atyjának nevezi, ami örökre megvédi a termékeny völgyet. Az oroslánfejű szörny teste 45 méter hosszú, a lába 15 méter, a fej 10 méter hosszú és 4 méter széles. Pontos adatok nincsenek az építéséről, mivel évezredekken át homok takarta.

Lassan éj borult ránk, de még élvezhettük az éppen akkor rendezett hang- és fényjátékot.

A Nílus völgye

Már korán reggel a repülőtéren voltunk, ahol a turisták tömege, de főként a katonák jelenléte enyhítette bennünk a terroristáktól való félelmet.

Felszálltunk az asszuáni gépre, és ezzel megkezdődött a Nílus-völgyi kalandozás. Alattunk hömpölygött a szent folyó, ami nélkül csak sivatag uralkodna mindenütt. A hol szűkülő, hol táguló folyó és közvetlen környéke csak körülbelül 3 százalékát jelenti az ország területének, mégis itt jöttek létre az emberiség első államalakulatai.

Az asszuáni leszállás után az első utunk Abu Simbelbe vezetett volna mikrobusszal, de egy véres merénylet a szudáni határon az ottani vidék teljes katonai zárátat eredményezte. Egy rövid pihenő után az Old Calozat Hotelben, felfedezőútra indultunk a városba.

Az Asszuáni-gát megépítése a 20. század vége felé az áramszolgáltatáson kívül magát a Nílust is megváltoztatta, ha csak a nagy méretű Nasszer-tóra gondolunk. Szigetek tűntek el, ókori templomokat költöztettek el, és a lakosság összetétele is megváltozott.

Csónakkal keltünk át Philae szigetére, ahol megcsodáltuk az Ízisz-templomot, ami azelőtt egy másik szigeten tündökölt, de feldarabolva áttelepítették a gát miatt.

Visszatérve Asszuánba, a hotelünk szomszédságában alkalmunk volt megvizsgálni egy hatalmas obeliszket, amely 3400 év óta fekszik egy régi kőfejtőben egy repedés miatt. Utoljára maradt a núbiai múzeum néhány ritkaságának megtekintése. Bármennyire felemelő élmény volt megismerkedni a technika csodájával, az Asszuáni-gáttal, tovább kellett indulnunk, mert újabb élmények vártak ránk.

Hajóra szálltunk, és indultunk Luxor felé. A luxushajón három felejthetetlen napot töltöttünk. A meglepően elegáns hajón nem csupán kényelemben volt részünk, hanem csodálatos látványban

is, a táj szépsége ámulatba ejtő volt. A kabinunk apartman nagyságú, óriási ablakokkal felszerelt helyiség volt, s így nagyszerű kilátás nyílt a tájra. A legtöbb időt mégis a fedélzeten töltöttük, élvezve az álomutazást.

Az út kellemessé tételéhez hozzájárult a szolgálatunkra rendelt vidám núbiai fiatal, Ahmed. (Női személyzet nem volt a hajón.) Ő mindent elkövetett, hogy mulattasson, például különböző figurákat formált a törülközőkből. Sajnos a pompás hajóút gyorsan véget ért, de kárpótolt bennünket Luxor még csodálatosabb világa.

Luxor, görög nevén Théba, az újbirodalom fővárosaként színhelye volt sok fáraó életének és eltemetésének. Abban az időben már nemigen épültek piramisok, hanem sziklákba vájt termek képezték a végső nyughelyet. A Nílus keleti partján állnak a luxori és karnaki templomok, míg a nyugati parton terül el a thébai nekropolisz, a halottak városa, azaz a Királyok völgye. Ugyanott láthatók a Memnón-kolosszusok, a hat templommal együtt, amelyek háttérében különleges látványt nyújtanak a vakító sziklafalak. Végül Ramesszeum is errefelé terül el, amely a főtisztviselők és nemesek temetőjeként vált híressé.

A Királyok völgyében fedezték fel Tutanhamon érintetlen sziklasíkját, ám ugyanebben a völgyben körülbelül hatvan fáraó sírját rabolták ki. Végigjártuk a fiatal fáraó folyosókból, termekből álló sírját, ahonnan a kincseket Kairóba szállították. De megmaradtak a falakon a díszítések, és megmaradt az aranyozott szarkofág is, Tutanhamon hagyatékeként.

A nyugati partot újabban hídon keresztül is meg lehet közelíteni. Még így is csak VI. Ramszesz és I. Széthi fáraó sziklába vájt sírját tudtuk bejárni, különleges díszítésű falakat látva és aranykoporsókat... persze kifosztva.

Luxorban meglátogattuk a luxori templomot, amelynek oszlopcsarnoka 190 méter hosszával

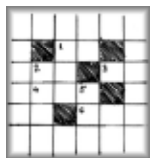
és 55 méter szélességével a legelső ilyen alkotás, amit II. Ramszesz egy kettős oszlopos udvarral bővített ki. Itt meglepetésünkre este hang- és fényjátékban gyönyörködhettünk. A karnaki templomot utoljára hagytuk, ahol legjobban a kosfejű szfinxek sora nyugozott le.

A fenti látogatások furcsa érzést keltettek bennünk, mintha időutazáson lettünk volna. Hihetetlennek tűnt, hogy a homokon indult el az emberiség történelme.

A következő nap elbúcsúztunk a csoport tagjaitól és Mohamedtől, és egy japán dzsipen arab sofőrrel nekivágtunk a sivatagnak a Vörös-tenger híres üdülőtelepe, Hurghada felé.

Sayti Krisztina felvételei

Brittich Erzsébet

DÍJAT NEVEZTEK EL RÓLA

Vízszintes: 1. Vízsz. 42. alapító tagja, titkára, később alelnöke volt 11. Magyar bajnokság 12. Textilféleség 13. Kén vegyjele 14. Vízsz. 42. itt halt meg 1925-ben 17. A Tű a szalmakazalban című filmben a főszereplő fedőneve 19. Szolmizált moll hangsor alaphangja 20. Alant 22. Állati lakhely 23. Ennek a városnak az egyetemén volt tanár, dékán, később rektor 28. Kérdőszócska 29. Kálium vj. 30. Tág 31. Júda második fiát (1Móz 38.) 33. Vízsz. 42. itt született 165 évvel ezelőtt, 1853-ban 37. Határozott névelő 38. Kérdőszócska népiesen 39. Ittrium vj. 40. Becézett Erzsébet 41. Oxigén vj. 42. Ki látható a mellékelt képen? (történész, a MTA tagja) 48. Régi római aprópénz 49. Sóstó a Bărăganban (ék. f.) 50. Szolmizált dúr hangsor alaphangja 51. Vízsz. 42. ebben a városban egyetemi tanárként a Középkori Történeti Intézet vezetője volt 1921-től 53. Vízsz. 42. ebben a városban élt és tanított 1877-től 1886-ig, majd megírta a vármegye és a város történetét 55. Zorro betűjele 56. Liter 57. Szent, latinul, nőnemben 59. Jód vj.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	↓
11			12							13
14		15				16		17	18	
	19			20			21		22	
23	24		25			26		27		28
	29		30			31			32	
33		34		35	36					
37		38		39		40				41
42	43		44		45		46		47	
48			49						50	
51		52					53	54		
55		56		57		58				59

Függőleges: 1. Kálium és magnézium vj. 2. A tengervíz behatolása a szárazföldre 3. Liter 4. Folyadék- és gázvezetéként szolgál 5. Összevissza fújdogáló szellő 6. Megfigyeléssel, észrevétlenül eltanul valamit 7. Kéty! 8. Azonos magánhangzók 9. Összekevert mag! 10. Ittrium vj. 15. Ének 16. Folyami ragadozó hal 18. Állóvíz 21. Hajdu..., magyarországi település 23. Kálium vj. 24. Igen, idegen eredetű szóval 25. Skandináv férfinév 26. Vanádium, oxigén és hidrogén vj. 27. Gyorsan ide-oda mozgatod (ék. f.) 32. Nátrium vj. 33. Serdülőkorú 34. Terület 35. Vidék a Keleti-Kárpátokban, Erdély határán 36. Ittrium vj. 40. Becsukva rögzít 41. Aradi, a középkorban! 43. Legerősebb lap a kártyában 44. Vuk apja 45. Vissza: rádió- és tévéadás közvetítése 46. Nátrium és argon vj. 47. Arra a helyre 52. Távolodik 54. Egyiptomi napisten 58. Szén vj.

Júniusi keresztrejtvényünk fő sorainak megfejtése:

Vízszintes: 1. Tóth Árpád 21. Lomha gályán 33. Az öröm illan 46. Hajnali szerenád 58. Örök virágok
68. Lélektől lélekig **Függőleges:** 13. Tóth András 19. Arad

Kövér Péter

„CSÓKA-CSÓKA-MACSÓKA” – EGY VÉN MACSÓ KESERVEL, AVAGY AZ IDENTITÁSZAVAR

Eredetileg nem akartam ezt a témát felkarolni, de annyi levelet kapok női hódolóimtól, hogy végül is nincs más választásom. Nem tehetek róla, és nézd el, ha most macsó üzemmódba kapcsolok.

Egy szízes alkalmával, egész napos fagyoskodás után betévedtünk egy tömegszállásra, tizedmagammal. Mind fiúk. Bent kellemes meleg, kellemetlen cigarettafüst és kellemes forralt bor illata fogadott, valamint még vagy száz férfi. Mint egy kaszárnnyában. Csak az ajtó mellett kaptunk helyet. Az ajtó kinyílt, és bejött rajta három klasszis nő. Ha nem lettek volna klasszisok, akkor is ők voltak az egyetlenek. Ennek tudatában néztek körül a helyiségben, kissé ijedten, de mindenesetre felértékelődöttek. Száz sóvárgó szempár meredt rájuk kéjesen. Éreztük, hogy itt most történni fog valami. Úgy is lett. De ami történt, nagyon meglepett. Az történt ugyanis, hogy váratlanul felálltam, odamentem hozzájuk, és az egész vendéglő számára jól hallhatóan megszólítottam a három gráciát:

„Mit akartok tőlem már megint? Minek jöttetek utánam ide is? Hogy taláztatok meg, és egyáltalán, miért nem hagytok már egyszer békén? Mire jó ez a jelenet? Na, most már úgyis mindegy, ha már itt vagytok, üljétek ide hozzánk!”

„Engem Micinek hívnak” – mutatkozott be az egyik. „És téged?” „Engem nem!” – mondtam mély hangon. Ezen kicsit elcsodálkoztak, és odaültek. Aki viszont leginkább meglepődött, az én magam voltam, mert kiderült, hogy macsó vagyok.

Nem vagyok benne biztos, hogy írásaimat többen olvassák, ezért egyes számban szólítalak meg, kedves, aranyos, drága, cuki, enivaló olvasóm! Azért gondolom, hogy csak Te egyedül olvasod ezt itt el, mert minden eddigi kötetemben (egyben) nem találtam el a témát, ami Téged érdekelne. Ezen megpróbálok most változtatni. Biztosra megyek. Megmondom a tutit. Kigondoltam egy témát, amely mindenkit érdekel. A nőket azért, hogy lássák, igazam van-e? A férfiakat meg azért... se! Polarizált a rálátásunk. Magam sem vagyok semleges, tehát úgy is mondhatnám,

hogy erektál bennem az érzés a dolog időszerűségéről. Ameddig én kilógatom a macsót, a feleségem hangsúlyt fektet arra, hogy – mint minden valamirevaló macsó – megemlékezzem a házassági évfordulónk napjáról és hónapjáról. Csak az évet kell titokban tartani! Nostalgiaival találgatja, hogy vajon miért kellett azért a kicsi kolbászért az egész disznót elvenni. A disznót, akiről tudjuk, hogy egy összehasonlítási alap. Amikor berúg, a disznó nem válik férfivá.

Ő a nagy (n)Ő. Nagyon rendes asszony! A mi nap a reggelinél nosztalgikusan elméláztam, hogy milyen is volt harmi... nem, negyve... – hagyjuk – évvel ezelőtt. Egy kis bérlakásban laktunk, biciklivel jártam, és egy keskeny, kiálló rugójú díványon aludtunk, de minden este tüzesen megcsókolt. Alig telt el harmi..., inkább negyve... – ez most mindegy – év, és egy vagyont érő palotában húzzuk meg magunkat, a garázsban egy limuzin szereznykedik, és egy hatalmas hálószoba kerek vízágyában hálók! Hébe-hóba egy szeretetre méltó hölgygel. Aki megértő is. Miután végighallgatta a gondolatmenetemet, gyengéden megsimogatta kopasz fejem, mint egykoron, majd szelíden rám nézett, és felajánlotta, hogy ha gondolom, szerezek magamnak egy fiatal menyecskét, aki minden este tüzesen megcsókol. Ő szemet huny az eset fellett, sőt azt is elintézi szívesen, hogy megint egy olcsó albérletben, fekete-fehérben nézzem a tévét, biciklivel közlekedjem, és kiálljanak a rugók a díványból. Hát nem nagyszerű asszony, ahogy megoldja ezt a midlife krízist, azaz identitászavart?! Azóta többször próbálkoztam egy kapcsolatot kialakítani egy szemrevaló, kíváncsatos fehérennéppel, de hol ő volt férjnél, hol én voltam nős:

„Hej! Hallod-e? Megint szeretnék szeretkezni veled!”

„Mit jelentsen az, hogy megint? Nem ismerem önt.”

„Úgy értem megint, mert már tegnap is szerettem volna!”

Kompromisszum kell! Muszáj egy politikus megoldást találni. Ezért kiadom magam politikusnak.

„Helló! Ádám vagyok, negyvenhét éves, politikus és becsületes!” „Helló! Éva vagyok, huszonhét éves, prostituált és szűz!” „Hatvan éve születtem, de csak negyvenhét vagyok. Tizenhármát megevett az asszony.”

„Kicsi gyöngyöm, csibém”-nek becéztem akkoriban. Most, hogy már nem csibe, gyöngytyúkomnak szólítom. Ő engem „Csókának”. Csóka-csóka-macsóka! És itt tartok egy kis szünetet az írásban, mert le kell vinnem a szemetet! Újabban örülök, ha esik az eső, mert beláttam, hogy akkor is esik, ha nem örülök, nem igaz? A magányosságot könnyebb kettesben elviselni a macsónak. Két összeillő ember, mint Ádám és Éva. Na jó, a macsó Ádám bebeszélte magának, hogy minden nő a földön őt akarja; még nem nagyon válogathatott. Az alternatíva is kényes lett volna, ezért egy bolgár közmondást koptatott: „Ami van, az van, ami nem van, az nem van. De hát, ez van!” Ezt kell szeretni! Olyan magányos volt, hogy még Jehova tanúi se látogatták meg, ezért meghívta Évát egy hatfogásos vacsorára. Egy alma és öt sör. Miatta kezdett el inni, és annyi jóérzés sem volt benne, hogy utána megköszönje neki. Aztán ebből lett az emberi faj. Ádamból meg csak a csutka maradt. Hogyan? Neki még nem lehetett olyan pechje a feleségekkel, mint nekem. Az első megszökött, a második meg... nem! Egyes házasságoknak jó a vége, a többi meg... „boldog”.

Mióta divatba jött a Bálint-nap, azaz Veléntájn déj, illik szívünk választottját egy figyelmességgel, egy kis semmiséggel biztosítani róla, hogy még mindig érte dobog. Ez egy nagyon szép amerikai szokás – olyasmi, mint a pulyka a hálaadás ünnepén (Turkey Day) –, amit itthon is felkarolnak a szerelemtől elvakultak... és az élesen látó virágkereskedők. Korábban, legalábbis számomra, teljesen ismeretlen volt. Most is sokan vannak, akik nem tudnak mit kezdeni a romantikával, és ilyenkor vágják le a disznót.

Mindenesetre a sarki trafikban – bocsánat, nemzeti dohányboltban – megtudakoltam, van-e üdvözlőkártyájuk a „Te vagy az egyetlenem” felirattal. „Van, kérem!” „Nagyszerű, akkor kérek ötöt!”

Megkérdeztem páromat, mit kell tenni ahhoz, hogy szebbnek lásson. „Berúgni!” – vágta rá. Ebben biztos, van valami. Képzeld el, mi történt. Találtam egy palackot, amibe be volt zárva egy... sör. Kiszabadítottam.

Hétfőn berúgtam. Kedden éreztem, hogy mindjárt meghalok. Szerdán megint berúgtam. Csütörtökön megbántam, hogy kedden nem haltam meg. És utána még el is gondolkoztam! Talán ezt

nem kellett volna, mert most már végképp nem tudom, hova kell tenni a vesszőt. Nem a hímveszszőt, azt még tudom (a macsóé nem is vessző, hanem bot). Megkérdeztem az ismerőseimet is, és láss csodát, ők se tudták. A férfiak, kivétel nélkül, máshová tennék, mint a nők. Figyelsz? Te hova tennéd? Akkor most jön a mondat, vessző nélkül:

„Ha a férfi ismerné valódi értékét (?) a nőnek (?) hálásnak kellene lennie a sorsnak!”

Na, akkor most mi van? Hova teszed a vesszőt a „nőnek”? Elé vagy mögé? Mert hátulról kettőt számít. Ismétlésképpen még egyszer.

„Ha a férfi ismerné valódi értékét, (vessző) a nőnek hálásnak kellene lennie a sorsnak!” vagy inkább: „Ha a férfi ismerné valódi értékét a nőnek, (vessző) hálásnak kellene lennie a sorsnak!” A férfiak mind előlről tennék ösztönösen, macsó módra. Tudván, hogy a legjobb dolog az életben nyugodtan, lazán kiengedve lógni, mint a... – itt hagyom, hogy az olvasó (egyes számban) maga keresse meg a hasonlatot –, de gyorsan, mert jön a hölgy, és bekeményít, aztán vége is van a lógásnak. A hölgy, az imádott személy, szerelmünk tárgya. Rögzítsük: a személy egy tárgy? Na, erre varrj gombot, ha tudsz, mert én nem tudok! Én úgy vettem rá a nejemet, hogy varrja fel a leszakadt gombomat, hogy azt terjesztetem, egy bárban kikezdett velem két konzumnő, mert látva a leszakadt gombomat, azt hitték, nőtlen vagyok.

Azért, mert én macsó vagyok! Ülve is lepisilem a vécédeszkát. Nem tehetek róla. Ilyen a kromoszómaállományom. XY, mondhatnám szeXY! Nincs rosszabb, mint amikor egy ilyen elefánt bemegy a porcelánboltba. Ha csak nem az, amikor egy ilyen (sün)disznó bemegy a kotonboltba. „Adj egy fix pontot, és kifordítom sarkából a világot!” Mit akarhatott ezzel a mondattal? Szerintem Arkhimédész is egy macsó volt, mint minden férfi. Példa rá, hogy a múltkor be akartunk rendezni a nejemmel egy új számítógépet, és kért egy jelszót (code word). A fix pontra mutatva, amelyikkel kifordítom sarkából a földet, beírtam a hat betűt. Visszaírt, hogy nem jó, mert túl rövid! Mit kell ezen röhögni?

Apropó macsó! Ki is ő? Idézek a „Brehmből”! Ő egy önbizalomhiányban, vagy éppen ellenkezőleg, egy önbizalom-túltengésben szenvedő, egomán, izomagyú, felvágós műdonaldtrump, aki henceg lepontozott kis büdös semmijével, amit használni sem igen tud. Zseléhajú kopasz, szőrös mellű, vastag aranyláncsal, mobilos, szoláriumos, tetovált, játszik a slicce cipzárjával, és mindig lóbálja a... kocsikulcsát. Természetes előfordulási

területe a diszkó vagy a konditerem. Ki akarja próbálni, hogy tényleg minden nő miatt borotválja-e a lábát. Férfitársaságban dicsekszik hódításaival, mert tökéletes, és elvárja, hogy irigyeljék. Olyan fatökű, mint Pinocchio apja! Ötféle nőt különböztet meg: szőke, fekete, barna, vörös és kopasz. Azt preferálja, amelyiknek szeme tükrében jól látja magát. Egy Rambo, aki a diszkózás előtt többet készülődik, mint a nője. Penetráns férfikölnit használ, és amerikai szájvízzel öli ki a baktériumokat, amitől tele van a szája döglött baktériumokkal! Primitív, önhitt Hódító Vilmos (William the Conqueror). Egy vadkan, ezért akkor a legveszélyesebb, ha megsebesítik. Fogságban elpusztul. Büszke virilitására, az előjátékot elintézi pornónézéssel. Az udvarlás csak elvesztetett idő. (Én a minap úgy vesztettem el egy órát, hogy az óráam megállt, míg én továbbmentem.) Intelligenciája onnan származik, hogy csak Teacher whiskyt iszik, jég nélkül, és az étteremben a mellehúsát melltartóban kéri. Azzal csábítja a nőt, hogy engedi megsimogatni a... hasizmát a kockahasán. Módszeréhez tartozik a hízélgés. Először csóválja a farkát, csak aztán veri a nőt. Másodszor fordítva. Ezzel megpróbálja dominálni feleségét, barátnőjét, szomszédasszonyát, kolléganőjét, beosztott- és főnöknőjét, akik ezért megvetik, de megbocsájtanak neki, mert elhiszik, hogy alfahím kanördög. Ő az éjszaka kiskirálya. Egy Csák Máté!

A barátai Chuck Berry és Chuck Norris! Pitbull kutyája van, amely nemcsak mindent megeszik, de szereti a gyerekeket is. Kellékei egy Alfa Romeo, a (megjátszott) önbizalom, a szerelés és a szöveg. Előre kidolgozott szövegelemekkel operál, mint például:

„Nem bánom, feljöhetsz hozzám. Van egy pincelakásom a hatodikon, de nincs lift. Megmutatom az új lemezemet!” „És ha nem tetszik a lemez?” „Az se baj. Akkor felöltözzöl, és hazamész” – meg ilyenek. A valóság az, hogy nem a fejével gondolkodik, hanem valami mással, a realitás alatt. Ez már vegytiszta szubrealizmus! A macsó mindig megtalálja a felesége „G” pontját. Ha máshol nem, akkor a felesége barátnőjénél! Kitalált egy kifejezést arra a nőre, aki mindig tudja, hol van a férje: özvegy! Ez legalább annyira igaz, mint az, hogy minden, egy bárban magányosan flörtölő aggregényben van valami közös. Nevezetesen, hogy nős!

A macsószelídítő Coco Chanel elárulta a világ macsóinak, hol van – a már nem fiatal hölgy – „G”-pontja. A nagy „G” a shoppinGból! A boltban, ahol mindent megkapsz. Az égboltban. Hi-

ába van preventív beoltva bevásárlási láz ellen. Megtudtam azt is, mi a különbség a férfimagazin és a női magazin között. A férfimagazin tele van ruhátlan nőkkel, míg a női tele van női ruhákkal. A macsó túri a fájdalmat. Ugyanakkor, ameddig nem derült ki, miért haltak ki a dinoszauruszok, nem szabad a náthámat se félvállról venni. Esetleg egy vajúdo nő érezheti át, mit is szenved egy macsó, amikor dádhas. Sms a feleségének:

„Borzasztó! Munkába menet elütött egy bicikli. Mici vitt be a kórházba. Megvizsgáltak, megröntgeneztek. Azt mondják, majdnem eltört minden bordám, majdnem leszakadt a vállam, majdnem kifolyt a két szemem. Borzasztó! Sajnálsz?”

Válasz: „Kicsoda ez a Mici? Drágám! Bosszúból megcsaltalak!”

A macsó: „Én is!”

A feleség: „Elhitted, te bolond? Vicceltem! Április! Április!”

A macsó: „Április, május, június, július...”

Most beugrott a macsó magyar fordítása. Erotikus, öntelt, szájhős. P-irigy. A szájával hősködik, ha már mással nincs mit hősködni. Nem ő a nagy „Ő”, hanem csak a nagy „Q”! Azaz egy nagy nulla kicsi farokkal! Ez a midlife izé meg úgyis csak egy kifogás!

Tudja Csóka, a vén macsó! Aki úgy gondolja, hogy az ő korában a házasságon kívüli (feleségkímélő) szexet nem kéne bűnként megítélni. Inkább csodának! De most tényleg le kell vinnem a szemetet, mert ha nem, baj lesz!

Kett Groza János grafikája

Szabó István

EGY HAJDANI SZOKATLAN SZELLEMI PÁRBAJRÓL

(MÁS SZÓVAL, HOGYAN KÁROMKODJUNK KÖNNYEN, GYORSAN MAGYARUL)

A régi szép időkben, mikor még nem volt tévé, celebek, rityi-rotyi ízék, fogyasztói szemlélet és habzsolás, egy-egy isten háta mögötti faluban az emberek avval szórakoztak, ami adódott. Jóapám mondogatta, hogy fiam, mink nem unatkoztunk. Mert ha valami bolondozásról, ugratásról volt szó:

1. mi találtuk ki! (Első szórakozás.)
2. mi csináltuk! (Dupla szórakozás.)
3. mi élveztük a végén! (Még egy szórakozás.)
4. mikor a falu megtudta, hát az még mekkora szórakozás!!!

5. és amikor mi, öregek elmeséljük, és látjuk, hogy a fiatalabbak is élvezik, az aztán a szórakozás! (En most az 5. pont erejében reménykedem.)

A nagyvarjasi káromkodóverseny, vagy nevezük inkább *Ki mit tud?*-nak, úgy tűnik, sose kerül be az emberiség aranykönyvébe. Sőt árva, szókimondó kis népünk sem tud erről. Pedig különleges, sőt páratlan szellemi megnyilvánulás volt ez a múlt század harmincas éveinek végén. A kocsmában. Egy vasárnapi szentmise után, nyilván, mikor a malaszttól és transzcendentálistól telített lelkek betértek elemezni, értelmezni a végest és a végtelent, a túlvilágot és az italféleségeket.

Két első világháborús obsitos huszár csapott össze a népköltészet eme kiátkozott, ámbár szívesen, gyakorta átbarangolt mezején.

Az egyik M. J. bácsi, honvédhuszár volt, a másik K. M. bácsi, közös huszár. Mind a ketten végigverekedtek a nagy háborút. A száz évvel ezelőtti helyzettel mélyen tisztelt olvasóink többsége, már bocsánat, de nincs tisztában. Megjegyzem, száz évvel ezelőtt sem volt mindenki tisztában. Az Osztrák–Magyar Monarchia furcsa lény volt. Két főváros, két kormány, két parlament... viszont egy uralkodó, egy külügyminisztérium és négy hadsereg és vagy tizenöt fajta nép. Ugye, először is az ún. közös hadsereg. Vezetési nyelv a német („német komendó”), az egész haderő majd háromnegyed része. Aztán ott volt a Magyar Királyi Honvédség és az osztrák Landwehr. De a honvédség is megoszlott magyarra és horvatra. Vezetési nyelv a magyar, amott a horvát. Többek között egy Joszip Broz, később Tito nevű úr, később elvtárs, majd láncos kutya és ismét elvtárs is a horvát honvédségben kezdte marsallságban

csúcsosodó pályáját. Ezt nekünk itt, Európa hátsó udvarában, illik tudni. Na most, az osztrák–magyar ármádiában mindenki lenézett mindenkit. A huszár – „Isten után az első” – lenézte a tüzért, a tüzér a gyalogost és így tovább. Ezen belül a honvédhuszár lenézte a közös huszárt, csak azért is, pedig mindkettőben magyaros szokások, allűrök és magyar szó dívott. Aki nem tudott legalább káromkodni magyarul, az nem is volt igazi huszár. Előfordult, hogy a honvédet megbüntették, mert közös hadbéli magasabb rangúnak előre szalutált. Tisztelegjen előre az a lecsó közös! A honvédhuszárokban élt (s ezt ápolták, gerjesztették előljáróik is) az a fájdalmas, de igen mély büszkeség, hogy 1848/49-ben jól odab@tak mind az osztrák, mind az orosz hadseregnek.

Állítólag K. M. bátyánk kezdte (aki nagyon szeretett és tudott káromkodni): Nem is vót igazi magyar baka, aki nem tudott jól káromkodni! Csend. Majd megszólal M. J. bá: Igazad van, Matyi! De böcsületösen csak a honvédhuszár csiklandozta mög a jóisten gatyáját! Ezt nem kellett volna mondani. K. M., mint Toldi Miklós, mikor a „*hé, paraszt! melyik út megyen itt Budára*” történt, fölhorkant: De a бүдös jó... (inkább kipontozzuk jó hosszan) ... neki – fogadjunk!

Fogadtak! Elkezdődött minden idők eleddig egyetlen, hivatalosan nem jegyzett káromkodási olimpiája. Ismételni nem volt szabad. A kocsmáros, Csernetzky, följánlotta, hogy „a győztes egy hétig ingyen ihat itten, de ha egyszer is berúgik, akkor mindent, visszamenőleg is, fizet.” Egyetértettek. (Itt most úgy nyolc-tíz oldalnyi üres hely, ún. ablak következne. A hajdani világban az „ablakok” a cenzorok éberségét jelezték. Nem tudom, nem is próbálom fölidézni a csillogó-villogó, recsegő-ropogó, feledhetetlen ízű, szagú, illatú, mintázatú és számú szitokkarnevált. Különben is egy jó hírű kulturális szemle elsődleges feladata: nem ocsmányítani a közízlést. De aki nagyon kíváncsi, az kaphat egy biztos receptet. Drága jó Bóka Gábor bácsi, már jócskán túl a hetvenen, egyszer, markában a friss tyúktojásokkal, sietett befelé. Én az udvarukon játszadoztam. A fűben nem vette észre a kiálló, alattomos cserépdarabot. Megbotlott. Vagy három méteren át próbálta

utolérni saját súlypontját. Nem sikerült. Már estében nyers alpári szavakat hallatott. Ahogy földet ért, nem elég, hogy a tojások összetörtek, a másik kezével még beletenyerezelt egy remekbe sikerült, friss tyúxarba is. Kis ideig a talajon maradt elhasalva, mint egy bőszt géppuskás, és ontotta a szitokszorozatokat. Én akkor még óvodás voltam. Mikor elfogyott a lőszere, közelebb merészkedtem, s mondtam, hogy tanítson meg engem is ilyen szépen káromkodni. Az öreg végigmért: van nektek otthon kalapácsotok? Van hát. Na, akkor csapjád vele egy jó nagyot az ujjadra, oszt mögtanúsz te magadtul is! De most térjünk vissza a huszárpárbajra.) A zsúri egyre szaporodott. Tele lett a csárda. Ekkora esemény! Körülbelül másfél óra után M. J., a honvédhuszár aszonta: Matyi, hagyjuk már abba, mer ránk szakad az ég.

Amaz meg: Inkább az ég gyűjön le, mint mink mönnyünk föl! Jó neköm itt, a földön is! Folytaták hát. Ha kibírtak egy világháborút, a vasárnapi ebéd mög a zasszony mit számít? Sokáig fej fej mellett haladtak. A közönség természetesen három pártra szakadt. A harmadik, a legnépesebb párt, leginkább ivott, és azt hitte, mindent jobban tud.

Na, a végén K. M., a közös huszár nyert. Éppen csak egy lőszusszanásnyival. M. J., a honvédhuszár gratulált neki, hozzátéve: Milyen kár, te Matyi, hogy nem lötté te is honvédhuszár!

Matyi bá meg: Mindegy az. Mind a ketten Ferenc Jóska csajkájából öttünk. Mosmán mögb@hattuk! – és legyintett.

K. M. később harangozó lett, a rend és pontosság mintaképe. A falu tisztelte, bár az öregasz-

zonyok azt sutyorogták, hogy azé' veri el a jég a nagyvarjasi határt, mer ez a Matyi ennyire rőttenetösen káromkodik. Mire az öreg huszár csak úgy félvállról, mintegy panyókára vetve, oda-szól: Én mög asziszöm, hogy a te banyapofádat akarta szétverni a zivatar, attul vót az olyan mér-ges! Satöbbi, satöbbi.

M. J. bácsi bal arcán mindig borzongva csodál-tam azt a hatalmas vágást, mely a bal füle alól majdnem az álla hegyéig ért. Egy kozák ajándé-ka. Kilőtték alóla a lovat is. Az oroszok átgázoltak rajta. Halottnak tette magát. Aztán egy elesett orosz tisztól szerzett forgópisztollyal levadászott egy, a holdvilágnál zabráló dzsidást, s annak a lo-ván átpréselte magát a frontvonalon a mieinkhez. Súlyos seblázzal kórházba került, összevarrták és kitüntették.

Hát lehet, hogy az ilyen tárgyú *Ki mit tud?* nem szép, nem jó... de mindenképp eredeti, valódi és igény is volt rá.

Most pedig: *Wezteg kwrwanewfya zaros nemeth, iwttatok wewrwnkewt, ma yzzywk thy wertheteketh.* Eme rejtélyes mondat a dubnici latin nyelvű krónikából való. 1355 táján káromkodta ezt egy magyar vitéz. A krónikás idegen szöveggörnye-zetben örökölte meg, amennyire tudta. Ennyire tudta. Ez az első, az írott történelembe bekerült magyar káromkodás. Akit érdekel, hogy mai ma-gyarul hogy hangzik, üsse be a Google-on: dubnici krónika káromkodás. Ennyi. Azután dőljön hátra a fotelben, élvezze, s közben jussanak eszébe nagy költőnk sorai: „Európa színpadán mi is játszottunk / S mienk nem volt a legkisebb szerep.” (Petőfi Sándor)

Maradtam tisztelettel, Szabó István

Grosz László

2018. JÚLIUSI BÖKIK

HELYZETJELENTÉS

ha magamat teleeszem,
elnyúlok a kereveten,
néhány feles tett ma taccsra,
a szexpartink elhalasztva...

FOCIVÉBÉ

végignézek minden meccset,
nincs vonzása farnak, csecsnek,
rekesz sörök reám várnak,
s hipp-hopp, vége a fél nyárnak!

VAKÁCIÓ

szünet, végre-valahára,
teszek én az iskolára! –
osztálytársak, pár nap múlva,
rám ismernek lebarnulva?!

AUGUSZTUS 20.

e nagy napon, Szent Istvánom,
a tütüt is megkívánom,
beadok toroknak, májnak,
tumorsejtek hozsannáznak!

Búcsúzunk

MÉZES IBOLYA (1943–2018)

75 évesen távozott az élők sorából Arad megye egyik legismertebb pedagógusa, az óvónő és egykori tanfelügyelő, Mézes Ibolya.

Schaberge Ibolya a Mosóczy-telepen kezdte az iskolát, ahol akkor még párhuzamos magyar osztályok működtek, majd 1961-ben érettségizett a 3-as Középiskolában. Utána mindjárt tanítani kezdett, s közben a Pedagógiai Intézetben tanítói és óvónői oklevelet szerzett.

Nagyiratoson tanítónőként kezdte pályafutását, majd a zimándi iskolában és az ötvenes óvodában folytatta. A 70-es években az aradi bútorgyár napközijébe került, s ott érte az első nagy szakmai kihívás: az intézmény igazgatója lett. Mindig szívesen emlékezett vissza erre az időszakra: természetesen kiváló bútorzat s az akkori átlagot jóval meghaladó anyagi ellátás állt rendelkezésére. A napközit rendszeresen látogatták más óvodák vezetői is, hogy tapasztalatokkal térjenek haza. Az akkori törvények szerint napközi óvodákat csak állami intézmények (gyárak, vállalatok, szövetkezetek) tarthattak fenn, ezért ezek igen változatosak voltak, a cégek vezetőinek hozzáállása szerint. 1989 után a vállalatoknak kezdtek terhükre lenni a kisdédvók, majd az egész vállalat s a napközik rendre megszűntek. Mézes Ibolya a Választó utcai 20-as, magyar óvodába került, majd jött a második nagy kihívás, a megyei Tanfelügyelőség óvodáért felelő tanfelügyelője lett.

Tanfelügyelőként nyugaltság és megfontoltság jellemezte. Jó konfliktuskezelőnek ismertük, a nézeteltéréseket nagy tapasztalattal és odafigyeléssel rendezte. Munkáját nemcsak a magyar, hanem a román óvónők is elismerték, nagy tiszteletnek örvendett szakmai körökben. Nyugdíjazása előtt két évvel visszament saját óvodájába, a 20-asba, amely közben felvette a Kincskereső nevet.

Anyaként, majd nagyanyaként is helytállt, leánya a Csiky Gergely Főgimnázium tanítója. Személye mindig példás volt környezete számára. S bár a nagy emberek tanáraikra szoktak életrajzukban emlékezni, s nem az óvó nénire, a Mézes Ibolya típusú pedagógusokra a hálás szülők szeretettel és tisztelettel emlékeznek.

Matekovits Mihály

NYUGATI JELEN családod NAPILAPJA!

Az előfizetési feltételekről érdeklődjön a 0257-280-751-es telefonszámon.

A Szövétnek nonprofit jellegű, alapítványi kiadvány, önkéntes adományokból tartja fenn magát. A szerkesztők, szerzők honoráriumban nem részesülnek, a jövőre vonatkozóan sem ígérhetünk, köszöneten kívül, más elismerést.

**KERESSÉK, OLVASSÁK,
TÁMOGASSÁK
A SZÖVÉTNEKET!**

LAPZÁRTA

A következő, októberi számunk lapzárta szeptember 25.; a megjelenést október 20-ra tervezzük.

Köszönjük

*Albert Ferenc,
Balogh-Kárpáti házaspár,
Blaskó Lajos (Ortoforum Kft.),
Brauch Magda, Budai Tibor,
Czeglédi Judit, Fogarasi István (Royal
Standards Corp. Kft.) Henjü Jolán,
Ille Györgyi, Koreck Aladár,
Kurunczi Andrea, Kurunczi Ferenc,
Molnár Magda, özv. Reisz Jánosné,
Sajti Éva, Sándor Tivadar*

nagylelkű támogatását.

Szövétnek

Aradi Kulturális Szemle
XXII. évfolyam, 4. (125.) szám

Kiadja:

az Alma Mater Alapítvány, Arad

Postacím:

310085 Arad,

Str. Calvin nr. 22

Tel: +40/740-955132

+40/257-281140

E-mail: juhaszbela50@gmail.com

ISSN 1454 282 X

Főszerkesztő: Juhász Béla

Szerkesztőbizottság:

Fekete Réka, Kocsik Krisztina, Matekovits
Mihály, Pataky Lehel Zolt, Puskel Péter,
Rudolf Ágnes, Siska-Szabó Hajnalka,
Siska-Szabó Zoltán, Szilvágyi Zolt,
Ujj János

Lapadminisztráció és terjesztés:

Szász Eszter

Korrektúra, technikai szerkesztés:

Rudolf Ágnes

Képszerkesztés: Allerhand István

Rovatcím-grafikák:

Fritz Mihály, Kettő Groza János,
Móré-Sághi Annamária

Címlapon: Búcsúztatják a negyedikeseket
(Szász Eszter felvétele)

A hátsó borítón: Még kúszik felfelé
(Bodó Judit felvétele)

A terjesztésben együttműködnek:

Almási Vince, Bartók Mária, Britrich Erzsébet,
Czeglédi Judit, Erdélyi Ildikó, Gnant János,
Koreck Aladár, Kori Edina, Molnár Andrea,
Piroska István, Szilvágyi Sándor, Tóth
Hajnalka, Tóthpál Renáta, Vágási Márta,
Zilahi András

Olvasóink a Szövétneket megtalálják a
Jelen könyvesboltban, az egykori Tulipán
melletti Souvenir Arad üzletben, valamint
egyházainknál és terjesztőinknél.

Nyomdai munkák: Trinom Kft.

SISKA-SZABÓ HAJNALKA LEGÚJABB MUNKÁI

Forróság

Ablak

A hajó

Ellenfényben

Fényhasadék

Hajnali villódzás

*Olublói
reflexió*

Park

Kányádi Sándor
VALAMI KÉSZÜL

*Elszállt a fecske,
üres a fészke,
de mintha most is
itt ficserészne,
úgy kél a nap, és
úgy jön az este,
mintha még nálunk
volna a fecske.*

*Még egyelőre
minden a régi,
bár a szúnyog már
bőrét nem félti,
és a szellő is
be-beáll szélnek,
fákon a lombok
remegnek, félnek.*

*Valami titkon,
valami készül;
itt-ott a dombon
már egy-egy csósz ül:*

*Nézd csak a tájat,
de szépen őszül.*

